

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΜΠΟΥΕΡΣ

Γιοχάνεσπούργκ. Ἐνα μεγάλο ἀμάξι ποῦ τόσερναν ἔξη βώδια μὲ τριπίθαμα κέρατα ἐπρόβαλε εἰς τὸ Μάρκετ-Σκουέιρ. Ἦταν αὐγὴ ὀκτώ ἡ ὥρα, ἡ ὥρα δηλαδὴ ποῦ οἱ χωρικοὶ Μπούερες φθάνουν εἰς τὴν πόλι φέρνοντας τὰ προϊόντα τους.

Ἐνας ἄνθρωπος ψηλὸς, μὲ κανονικὰ χαρακτηριστικὰ, μὲ πυκνὰ ξανθὰ γένεια, ἀνακατωμένα μὲ τρίχες σταχτιαῖς, μὲ βαθύχρωμο ἔνδυμα καὶ καπέλλο-καστόρινο, ἐπήγαινε ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ βώδια. Τὰ σταμάτησε εἰς τὴν εἰσοδοτῆς ἀγορᾶς καὶ ἀφοῦ ἐπλησίασε τὸ ἀμάξι, ἐσήκωσε ἕνα πανὶ ποῦ ἔπεφτε ἀπ' ἐμπρὸς κ' ἔκραζε :

— Σοφία !

Μία νέα μισαποκοσμισμένη καθότου σ' ἕνα πάγκο μὲ ἀκουμπητῆρι. Ἐγύρισε κ' ἀποκρίθηκε :

— Πατέρα !

— Ἐφθάσαμε. Θὰ πάω ὡς τὴν Χάρρισον Στρήτ, γιὰ νὰ μιλήσω αὐτῶν ποῦθὰ ξεφορτώσουν. Φυλᾶς ὡς τόσο τ' ἀμάξι ;

— Ναι, πατέρα, πήγαινε, πήγαινε κ' ἔννοια σου.

Ἦτον χαριτωμένη ἡ νέα αὐτῆ Μπουεριάνα. Φοροῦσε ἕνα φόρεμα ἀπὸ τσίτι ἴσιο ἀπ' ἐπάνω ὡς κάτω ποῦ τὴν ἐσκέπαζε ὅλη καὶ ἦταν μονάχα χαριτωμένα σφιγμένο στὴ μέση της. Ἡ χάρι της φαινότου προ πάντων στὸ ἐκφραστικὸ λεπτὸ κεφαλάκι της, στὰ γλυκὰ γαλάζια της μάτια καὶ στὸ λευκὸ καὶ ἀγνὸ της μέτωπο ποῦ τῆς στόλιζαν πλουσιοπάροχα ξανθοὶ, τρελλοὶ βόστρουχοι, μὲ ζῶρι συμμαζεύμενοι ἀπ' ὀπίσω μὲ μία μεταξωτὴ ταινία.

Ἐδειχνε πῶς ἦτον δεκαεπτὰ χρόνων. Τὸ σῶμα της ἦτον γερὸ καὶ ρωμαλαῖο, τὰ μάγουλά της ροδοκοκκίνιζαν.

Ὅταν ξεμάκρυνε ὁ πατέρας της ἐπήδησε κάτω καὶ πῆγε νὰ χαιδέψῃ τὸ μεγάλο τὸ βῶδι ποῦταν ἐμπρὸς ἀπὸ τ' ἄλλα. Τὸ βῶδι ἄμα αἰσθάνθηκε τὸ λεπτὸ ἐλαφρὸ της χέρι, σήκωσε τὰ βαθεῖά του μάτια κ' ἐφοίμαζε δυνατὰ.

— Τὸ καλὸ μου ζῶο, τὸ καλὸ μου ζῶο, τοῦ ἔλεγε.

Μὲ μιᾶς ἔριξε μιὰ φωνή :

— ὦ ! δυστυχία μου !

Κ' ἐκύτταξε τὸ χέρι της λυπημένη.

— Ἐχασα τὸ δαχτυλίδι μου.

Ἄρχισε νὰ κυττάζῃ γύρω της κάτω.

Ἀφοῦ κύτταξε κάμποση ὥρα στὰ χαμένα σήκωσε τὸ κεφάλι. Τῆς ἐφάνη πῶς μία μεγάλη σκιὰ ἐξαπλωνότου στὸ πλάι της.

— Ἄ ! ἔκαμε βλέποντας ἕνα ἵππέα.

Ἐκείνος τὴν καλημέρισε.

Ἦτον ἕνας ὠραῖος ντζέντελμαν, νέος εἰκοσιδύο χρόνων, ξανθὸς καὶ αὐτὸς, μὲ λεπτὸ μουστακάκι, ἀρειμάνιο βάδισμα, μάτια ζῶηρά καὶ ψηλός.

Ἐπέζησε καὶ τὴν ρώτησε :

— Ἐχάσατε τίποτε ;

— Ναι, κύριε.

— Τί χάσατε ;

— Τὸ δαχτυλίδι μου.

— Ἐδῶ κάτω ;

— Μάλιστα.

— Τί λογῆς ἦταν ;

— Ἐνα χρυσὸ δαχτυλίδι μ' ἕνα ζαφύρι.

— Περιμένετε.

Καὶ χωρὶς νὰ τὸν γνοιᾶσῃ γιὰ τὰ ρούχα του ἔσκυψε κάτω ὁ ὠραῖος ἵππέας, ἐγονάτισε κ' ἔψαχνε τὰ χαλίγια σιμὰ στὰ πόδια τῶν βωδιῶν.

— Μὴ, μὴ, εἶπε ἡ Σοφία, θὰ λερωθῆτε.

— Ἀφήστε λοιπόν... Νά! τὸ ἤυρα... ὦ ! σὲ ποῖαν κατὰστασιν ! Τὸ πάτησαν τὰ βώδια καὶ τὸ ζούλισαν.

Ἡ Σοφία δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

Ἐφθασε κ' ὁ πατέρας της, ἀγριοκύτταξε τὸν ξένο, μὰ ἠσύχασε ἄμα ἡ θυγατέρα του τοῦ ξήγησε τί συνέβη.

— Εὐχαριστῶ Σέρ, τοῦ

εἶπε. Πῶς σᾶς λένε ;

— Τζῶν Νάιτ.

— Κ' ἐμὲ Πήτερ Στάιγιν. Κατοικῶ εἰς τὸ κτῆμα τῆς Χαῦντελμπεργ, ἔξη μίλλια μακρὰ ἀπὸ τὴν Ντουρνονφονταίν κοντὰ στὸ δρομὸ ἐλάτε ἀπὸ τὸ σπῆτι νὰ πάρομε τὸν καφε Σέρ. ἀνήκουμε εἰς δύο ἐχθρικοὺς φυλαῖς, ἀλλὰ ξεύρω νὰ εὐγνωμονῶ εἰς ὅσους προσφέρουν ἐκδούλευσιν εἰς τὸ κορίτσι μου.

— Θὰ ἔλθω εἶπε ὁ νέος.

Δύο ὥραις ὕστερα, ὁ κτηματίας ὁ Μπούερες ἐκινουῖσε γιὰ τὸ κτῆμά του.

* *

Τὸ ἀγροτικὸ σπῆτι τοῦ Πήτερ Στάιγιν ἀπ' ἔξω ὁμοιάζε μὲ ὅλα τ' ἄλλα τοῦ Τράνσβααλ. Μέσα ὅμως ἦτο ἐκτακτὰ στολισμένο, εἶχε ὠραιότατα ἐπιπλα καὶ πιάνο. Καὶ εἰς τοῦτο δὲν εὗρηκε δυσκολία ὁ κτηματίας, γιὰτι ξέχωρα ἀπὸ τ' ἀμπέλια καὶ τοὺς κήπους, ποῦ ἐθαύ-

Διὰ χορὸν μετμηθιζομένων.

μαζε κανείς στο πισινό του σπιτιού μέρος, είχε και χιλίων στρεμμάτων φυτείες.

Ο Τζών Νάιτ πού είχε επισκεφθῆ τόσα ἄλλα ἐγγώρια ἀγροκήπια δὲν ἔπαυε ἀπὸ τοῦ νὰ θαυμάζῃ τὸ κτῆμα τοῦ Πήτερ Στάϊνιν.

— Μὰ εἶνε ζεῦρετε Ἐλθετία, τοῦ ἔλεγε. Ἐρχόμενος ἐδῶ ἀπάντησα στὸ δρόμο μου κάποιες ἀνθοστόλιστες πεδιάδες καὶ κάποια μεγαλοπρεπῆ δάση ἀπὸ Βαοβάβ ὅπου μοῦ ἄφησαν ἐντύπωσι. Ἀλήθεια τὸ Τράνσβαλ εἶνε ποίησι μοναχῆ.

Ἄ! Σὲρ Νάιτ, ὅλη τὴν ποίησι τοῦ Τράνσβαλ τὴν βρίσκετε εἰς ταῖς πεδιάδαις του καὶ τὰ δάση του; Καὶ δὲν ἀναπαύεται τὸ ἐξυπνο μάτι σου, δὲν εὐρίσκει τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴ χαριτωμένη σιλουέτα τῆς γυναικὸς ποῦ πηγαινοέρχεται στὴ σάλα διὰ νὰ σᾶς ὑποδεχθῆ ὅσο τὸ δυνατόν καλῆτερα;

— Τί εἶδους καλλιέργεια προτιμᾶτε; ἐρώτησεν ὁ Ἄγγλος ντέντελμαν.

— Ὅλαις, ὄλαις σ' αὐτὴ τὴν πλοῦσια χώρα εἶνε προσοδοφόραις. Ἐγὼ ἐπέδθηκα στὰ καπνὰ, κάμνω τὰ καλλῆτερα καὶ εἶνε περιζήτητα σ' ὅλη τὴ Νότιο Ἀφρική.

— Σᾶς θαυμάζω εἶπεν ὁ Τζών.

— Καὶ κατοικεῖτε στὴν πόλι ἀπὸ πολὺν καιρὸν;

— Ἐγὼ! ὄχι. Εἶμαι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Τραπεζίτη Γουίλλιαμ Νάιτ, καὶ ἀνήκω εἰς τὴ φρουρὰ τοῦ Ντούρμπαν εἰς Νατάλ. εἶμαι ὑπολοχαγὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Α. Μ.

— Τόσο τὸ καλῆτερον, εἶπεν ὁ κτηματίας. Θέλετε νὰ φάτε μ' ἐμᾶς; Τώρα πρέπει νὰ πάω νὰ δώσω κάποιαις διαταγαῖς κάτω σταῖς φυτεῖαις καὶ ὡς τόπο σᾶς ἀφίνω νὰ κάμετε συντροφιά τῆς κόρης μου. Μετὰ τὸν φαγητὸν θὰ πάμε καθάλα νὰ σᾶς δεῖξω τὸ κτῆμα.

Ἄσὰν ἔφυγε ὁ κτηματίας, ὁ Τζών ἐπλησίασε τὴ Σοφία καὶ τῆς εἶπε:

— Πικραίνεσαι ἀκόμη πῶς ἔχασες τὸ δαχτυλίδι σου;

— Ὡ! ναί.

Ὁ ὑπολοχαγὸς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα κουτάκι, καὶ τὸ ἀνοίξε.

— Κύτταξε τί μᾶς ἔστειλαν ἐχθὲς ἀπὸ τὴν Κίμπερλυ.

Ἦταν ἓνα θαυμάσιο διαμάντι ἀπὸ τ' ἀδαμαντωρυχεῖα τῆς Μπίερς. Πόσα καράτια ζύγιζε; Πόσο στοίχιζε; Ποιὸς τὸ ξέρει, ἢ ἀξία του ἦταν ἀνυπολόγιστη. Ἦταν χοντρὸ σὰν φουντούκι, ἔκανε τὰ ωραιότερα νερά, εἶχε τὸ πλεόν περιζήτητο χρῶμα, πορτοκαλί, καὶ μία τόσο κανονικὴ φυσικὴ κρυστάλλωσι ὅπου τὸ κόψιμο ὀλίγαις μόνον σκλήθραις θὰ τοῦ εἶχε πάρει.

Ἡ κόρη ἄφησε φωνὴν θαυμασμοῦ.

— Δόστε μου τὸ χέρι σας, εἶπεν ὁ νέος.

Ἄπλωσε τὸ δάχτυλο, μαγεμένη ἀπὸ τὴ λάμψι τοῦ πετραδιοῦ.

— Ἐκεῖ! βλέπετε πόσο καλὰ σοῦ στέκει; εἶπε ὁ Ἄγγλος, περῶντας τῆς τὸ διαμάντι στὸ δάχτυλο. Ἀκριβὴ μου Σοφίτσα, γι' ἀγάπη μου μὴν τὸ βγάλεις ποτὲ ἀπὸ τὸ χέρι.

Ἡ Σοφία ἐκατακοκκίνησε.

— Ὡ! ὄχι, ὄχι, ἐφώναζε. Δὲν κάνει γιὰ μὲ εἶναι πάρα πολὺ ὠραῖο. Καὶ ἐπειτα, ὁ πατέρας τί θὰ πῆ;...

Ὅχι...

Ὅτι ἐγύριζε καὶ ὁ κτηματίας.

— Σταθῆτε, νὰ τον, εἶπεν ὁ Τζών. Ἀλήθεια, κύριε Στάϊνιν, δὲν θὰ τὸ θεωρῆσετε μεγάλον πράγμα, νὰ δεχθῆ ἡ κόρη σας αὐτὴ τὴ μικροδουλεῖα;

Ὁ Πήτερ Στάϊνιν ἔμεινε μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια.

— Τί εἶναι; Τί τρέχει; Ὡ! ἔκαμε βλέποντας τὸ δαχτυλίδι.

— Μὰ ὄχι, Σέρ, ὄχι.

— Προσέξτε, θὰ μὲ καταλυπῆσατε.

Ὁ Πήτερ ἐκύτταξε τὴν κόρη του, καὶ διακρίνοντας στὰ μάτια τῆς ὅλη τὴν ἐπιθυμίαν ποῦ δοκίμαζε, ἐγέλασε δυνατὰ καὶ εἶπε:

— Ἐ! λοιπὸν ἀροῦ στὸ χαρίζουν κράτατο.

Κάθησαν στὸ τραπέζι, καὶ τὸ γεῦμα ἦτο εὐθυμώτατο.

Στὸ τέλος ἡ Σοφία κύτταξε τὸ δαχτυλίδι, ἔπειτα σήκωσε τὰ μάτια τῆς στὸ Τζών. Ἐκοκκίνισε καὶ πάλι ἄλλα τώρα ὄχι μονάχη. Ὁ Τζών ἐκοκκίνισε κι' αὐτός.

Εἶναι βράδυ. Γύρω σταῖς φωτιαῖς τοῦ στρατοπέδου, οἱ Μπούερς, ἀληθινοὶ ἀνταρτοστρατιῶται, ἢ εἶναι ζαπλωμένοι κατὰ γῆς, ἢ κάθονται κρατώντας στὰ γόνατά τους τὰ ὄπλα τους, τὰ ἀγαπημένα τους ὄπλα, μὲ τόση καθαρὴ ἐπιμέλεια. Ἡ φλόγα τοὺς φωτίζει ποῦ καὶ ποῦ τ' ἀντρίκια τους, τὰ ἐνεργητικὰ τους τὰ πρόσωπα, θαρρεῖς πῶς εἶναι στρατιῶτες τοῦ Κρόμπουελ. Φοροῦν, ἀπλούστατα μὴ καζάκα, μὴ ζῶνη στιβάλια, καὶ καπέλλο πλατύγυρο. Τὰ ὄπλα τους πῆραν μονάχα ἀπολούθησαν τοὺς ἀρχηγούς τους, καὶ ὁ στρατὸς τους μὲ μίαν ἐσχηματισθῆ ἅμα ἤρχισεν ὁ πόλεμος.

Ὁ πόλεμος ἐκεῖ, εἶναι ἓνα πλουσιοπάροχο κυνήγι.

Κυνῆγι ἀνθρώπινο. Κυνῆγι τῶν Ἄγγλων. Στὴ μέση ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, σηκώνεται ἓνας ἄνθρωπος καὶ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ἓνα ψαλμὸ.

— Ἄν ὁ Κύριος δὲν χτίσῃ ἕνα σπίτι, μάταια κοπιᾶζον ἐκεῖνοι ποῦ τὸ χτίζουν.

Σηκώνονται τότε κι' ὅλοι οἱ πολεμισταὶ καὶ ἀκούμπισμένοι εἰς ταῖς κἀνκῖς τῶν τουφεκιῶν τῶν καλῶν τουφεκιῶν τους Μαρτίνι, ἀπαντοῦν.

— Ἄν ὁ Κύριος δὲ φυλάει μὴν ἓνα χώρα μάταια τὴ φυλάει ἐκεῖνος ποῦ τὴ φυλάει.

Ἐπειτα πάνε ὅλοι καὶ κοιμῶνται, οἱ σκοποὶ μόνον μένου ἀγρυπνοὶ.

Ἐκεῖνος ποῦ εἶπε τὸν ψαλμὸ, ἦταν ὁ διοικητὴς τους, ὁ λοχαγὸς Πήτερ Στάϊνιν. Εἶχε πολὺ ὦρα ποῦ ἦταν ἀγρυπνος. Σκέπτεται τώρα ὅλα ὅσα συνέβηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι' ἐδῶθε. Θυμᾶται τὸν Κρούγκερ ποῦ μίλησε, θυμᾶται ἀκόμη, ὅτι τοῦ εἶπε ὁ Ζουμπέρ ὅταν τὸν ἐκραξε στὴν Πραιτωρία.

— Πήτερ, σὲ σὲ ἔχω τὴν πεποιθήσι μου. Θυμοῦ τὸ ἐνδοξὸ ὄνομα ποῦ φέρεις, τ' ὄνομα τοῦ ἥρωα Πήτερ Ρετῆρ, θυμοῦ τὴν Μαγιούμπα, ὅπου τότε ἦσαν στὸ πλευρὸ μου.

Ναί, μὰ ὁ λοχαγὸς θυμᾶται καὶ τὴν ἔπαυσι ὅπου ἄφησε τὴν κόρη του, τὸ λατρευτὸ του τὸ παιδί!... Ἄλλοίμονο!

Τὸ στρατόπεδο εἶχε στηθῆ ἐπάνω σὲ μὴν ῥάχη πετρώδη, σὲ μὴν ῥάχη πολὺ ὄχυρὴ θέσι μισὸ μίλι μακρὰ ἀπὸ τὴν Ἐλαντλάαγκτε, νοτιοανατολικά.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα σπουδαῖοι ἀκροβολισμοὶ ἀκολούθησαν μὲ τὸν ἐχθρὸ, μὰ ἡ καθαυτὴ μάχη δὲν ἄρχισε, παρὰ μόνον σταῖς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα.

Τὰ κανόνια τῶν Μπούερς ἀνοίξαν φωτιὰ στὰ ἀγγλικά χαρακώματα ποῦ ἦταν ἀπάνω κάτω τέσσερα χιλιάδες γυάρδαις μακρὰ.

Ἐνῶ βαστοῦσε ἀκόμη τοῦ πυροβολικοῦ ἢ μονομαχία

δύο λόχοι τοῦ ὄου τῶν δραγόνων τῆς φρουρᾶς καὶ δύο ἄλλοι τῶν καραμπινιέρων τῆς Νατάλ προχωροῦσαν στὸ ἀριστερὸ τῶν Μπούερς.

Αὐτοὶ ἀνέβαιναν σὲ πεντακσίους. Ρίχτηκαν τοῦ ἐχθροῦ προστατευόμενοι ἀπὸ τὰ κανόνια τους.

Μὲ μίαν τὰ κανόνια σῶπασαν, ἐνῶ τ' ἀγγλικὸ πυροβολικὸ ἔρριγνε ἄνω τους.

Ἐχρειάσθη νὰ μεριάσουν.

— Νὰ μεριάσουμε! Τί δυστύχημα! ἐφώναζε ὁ Πήτερ στὸ πλαγιανὸ του.

— Πρέπει μὲ κράζον καὶ σ' ἀφίνω καὶ μὴ λαμπρὴ ριζιά... Κύτταξε αὐτὸν τὸν ὠραῖο ὑπολοχαγὸ τῶν καραμπινιέρων ποῦ προχωρεῖ κατὰ μᾶς μὲ σηκωμένο τὸ σπαθί... Ρίχτου! ρίχτου! κ' ἔρχου.

Ὁ Στάϊνιν τὸν κύτταξε κ' ἐπάγωσε τὸ αἷμα σταῖς φλέβαις του.

— Κύρ λοχαγέ, φώναζαν κ' οἱ ἄνδρες του, τί τὸν φυλάς; Ρίχτου, φωτιά! φωτιά!

Ἦς φαίνεται ὁ Ἄγγλος ἀξιωματικὸς δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπο τοῦ λοχαγοῦ τῶν Μπούερς κι' ἐξακολουθοῦσε νὰ πλησιάζῃ.

Πανιασμένος ὁ Πήτερ Στάϊνιν ἔκαμε ἐπὶ σκοπὸν κι' ἐτραβήξε. Ἐνὸς Μπούερς ποτὲ δὲν πάει χαυμένη ἢ ριζιά του. Ὁ ἀξιωματικὸς ἔπεσε ἢ σφαῖρα τοῦ τρύπησε τὸ στήθος. Ἦταν πεθαμένος.

Ὁ Στάϊνιν σκότωσε τὸν Τζών Νάιτ.

Καὶ τώρα εἰς τὴν ἔπαυσι τῆς Χαιντελμπέργ ἐμπρός σ' ἓνα κουτάκι ποῦ ἔχει μέσα ἓνα διαμάντι ἀξιο γιὰ νὰ στολιζῇ τὸ χέρι βασίλισσας, ἢ ὠραῖα Σοφία μὲ τὰ τρελλὰ κατσαρά τῆς ξανθῆ μαλλιά μὲ τὰ γαλάζια τῆς γλυκὰ μάτια καθετα: καὶ κλαίει, καὶ κλαίει ἀπρηγόρητα.

I. Καλούτσος Δ.

Η ΝΕΡΑΪΔΑ

ΚΡΕΟΝΤΙ Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

Ὅταν ἐτελειώναμε τὰ παιχνίδια ποῦ παίζαμε τὸ βράδυ, ὅταν ἐσχορνοῦσαμε, πρὶν ἀκόμη καλονυχτώσῃ νὰ φύγουμε ὁ καθεὶς στὸ σπῆτι τοῦ μαζευόμεστε ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ μαχαλᾶ ἐκεῖ στὸ ἀλάνι τοῦ κύρ Θεοδόση, καθώμαστε γύρω, καὶ ἀπὸ ἓνας ἓνας ἀρχίζαμε τῆς ιστορίας, τὰ παραμῦθια, ὅτι καὶ ἀν' ἄκουσε ἄλλος ἀπὸ τὴν γιγνή του, ἢ ἀπὸ τὸν παπποῦ του, ἢ καὶ ἀπ' ἄλλον. Πολλὰς φορὲς ἐγίνονταν λόγος καὶ γιὰ Νεραΐδες. Μὴν ἀπ' αὐτὲς τῆς ιστορίας γιὰ τῆς Νεραΐδες, ποῦ ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς παιδικούς μου φίλους τὴν ἄκουσα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπῆτι μας, καὶ ἔξω, καὶ ἤμπορῶ νὰ γὰς εἰπῶ, πῶς δὲν εἶνε κανεὶς στὴν πατριδα μου ποῦ νὰ μὴ τὴν ξεῦρη καὶ νὰ μὴ τὴν ἔχει ἀκουσμένα, μὴν ἀπ' αὐτὲς λοιπὸν θὰ προσπαθῆσω νὰ σᾶς διηγηθῶ.

Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ ἦταν ἓνα παλληκάρι ὡς εἴκοσι τριῶν χρονῶν, ὁ Πανᾶγος ὁ γιὸς τοῦ Καπετᾶν Ἀντρέα. Καὶ ὅπως λέγει μὴν παροιμία αὐτῆς γάτας τὸ γέννημα ποντικὸς πιάνει» ἔτσι καὶ ὁ Πανᾶγος ἀκολούθησε τὴν τέχνη τοῦ μακαρίτη πατέρα του. Γιὰ μόνον τοῦ κτῆμα εἶχε μὴν βάρκα καὶ μ' αὐτὴν βασανίζωταν. Τὴν ἔβλεπε ἄν τὰ μάτια του. Τὴν ἐπεριποιώταν σὰν κοπέλλα...

Μετὰ κάμποσο καιρὸ εἶδε κατὶ παράξενο νὰ γίνετα

μὲ τὴν βάρκα του. Αὐτὸς τὴν ἄφινε καλοφροντισμένη, καλοπλυμένη, ὅλες τῆς ἀρματοσιᾶς στὴ θέσι τους, καὶ ὕστερα πήγαινε νὰ κοιμηθῆ στὸ σπῆτι τους, ὅσες φορὲς δὲν ἦταν σὲ ταξεῖδι καὶ ἔμεινε στὴν πατριδα. Τὸ πρῶν τί νὰ ἰδῆ; ἄλλ' ἀντ' ἄλλα! Ἡ βάρκα δὲν ἦταν φροντισμένη στὸ ἴδιο τὸ μέρος, ἢ ἀλίσαιδα δὲν ἦταν καλὰ περασμένη στὸ χαλκὰ, τὰ κουπιὰ ριχμένα ὅπως νάτυχε, τοὺς πάγκους βρεγμένους μ' ἓνα λόγο ὅλα τὰ ἔβλεπε σ' ἄλλη θέσι.

Μὴν ἔμερα, δρό, ὅσο ποῦ τοῦ ἔμπεκε ὑπόψια. Δὲν χάνει καιρὸ καὶ, ὁ καλὸς σου ὁ Πανᾶγος ἀποφασίζει μὴν βραδιά νὰ κοιμηθῆ μέσα στὴ βάρκα του, ἴσως καὶ πάρη ἄκη καὶ ἰδεῖ τί τρέχει. Τὰ κατάβραδα, ἓνας ἄλλος ναύτης, τὸν ἔφερε μέσα στὴ βάρκα του τὸν Πανᾶγο μὲ τὴν βαρκούλα του. Ἐνύχτωσε καλὰ, ἔφαγε δρό-τρεῖς βουκιες ζαπλωμένους πίσω στὴ πρύμη, φουμάρησε ἓνα τσιγάρο δρό, καὶ πῆγε κάτω ἀπὸ τὴν πλώρη νὰ κοιμηθῆ. Ποῦ νὰ κοιμηθῆ! ἢ ὑπόψια νὰ ἰδῆ τί γίνεται, τί τρέχει μὲ τὴν βάρκα του, δὲν τὸν ἄφινε νὰ κλείσῃ, μὰντ' αὐτὴ ἢ σκέψη ἄν σκουληκί τοῦ ἔτρωγε τὸ μισαλὸ του. Πέρασε κάμποση ὦρα, δὲ βλέπει, δὲν ἀκούει τίποτε. Βγάζει τὸ κεφάλι του ἔξω ἀπὸ τὴν πλώρη τίποτε, ἢ σὺ-γία μόνον ἀκούει τὸ ἀπαλὸ καὶ ναυουριστικὸ κτύπημα ποῦ ἔκαμαν τὰ βραδινὰ κυματάκια στὰ πλευρὰ τῆς βάρκας στὴ στεργιά ἐρημιὰ καὶ σκοτεινιά, καὶ ἄνω στὰ οὐράνια τὰ ἄστρα τρεμόσβουσαν, καὶ ἄλλα ἔλαμπαν μὲ χάρι.

Ἐμπῆκε πάλι κάτω ἀπὸ τὴν πλώρη, ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του καὶ ὁ ὕπνος γὰλτα γὰλτα ἄρχισε νὰ τοῦ κλῆ τὰ μάτια. Θὰ ἦταν μεσάνυχτα πάνω κάτω. Τοῦ φάνηκε ν' ἄκουσε τριζιμ, νὰ κινεῖται ἢ βάρκα, ἢ σὰν νὰ μῆκε κάποιος μέσα. Ὁ κρότος ὅσο πήγαινε καὶ δυνατῶτερος ἐγένετο, ὕστερα ἀκούει γτυπήματα, περπατιστὲς πάνω στὴ πλώρη, στὸ ἀμπάρι, καὶ σὰν νὰ σέρνεται ἢ ἀλίσαιδα. Ἐκαμε νὰ σηκωθῆ, μὰ μὴν δύναμι μαγική τὸν κρατοῦσε στὴ θέσι του, ἢ σὰν νὰ ἦταν κολλημένος στὸ τόπο του καὶ ὁ θόρυβος ἔξακολουθᾷ ἄκουσε τὸ κρότο ποῦ ἔκαμε ἢ ἄγκουρα πάνω στὴ πλώρη, τροπώθηκαν καὶ τὰ κουπιὰ, ἄκουσε πῶς μῆκε καὶ τὸ τεμόνι στὴ θέσι του. Τώρα πῶς δὲν ἤμπορεσε νὰ κρατηθῆ, καὶ ἔκαμε νὰ τιναχθῆ ἔξω, καὶ, καθὼς δὲν εἶχε ἀκόμη καλοσηκωθῆ, πέρασε ἢ σὺν ἀστραπῆ ἀπὸ τὸ νοῦ του ὁ λογισμὸς, νὰ μὴ τυχὸν καὶ ἦσαν φαντάσματα, Νεραΐδες καὶ, καθὼς εἶχε ἀκουσμένα, ἢν μιλοῦσε, θὰ τοῦ παίρναν τὴ φωνή, ὅπως τῶπαθαν κι' ἄλλοι ὅπως λένε. Τὸν ἐκυρίεψε αὐτὴ ἢ ἰδέα καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα ἔβλεπε τίς ἄλλες βραδῆς νὰ γίνονταν στὴ βάρκα του καὶ ἔτσι ἔμεινε στὴ θέσι του. Ἀπὸ τὸν κρότο ποῦ ἄρχισε νὰ κάμη ἢ πλώρη, κατὰλαβε πῶς ἢ βάρκα ἀρμένιζε. Τί νὰ κάμη; Τὸ ἀφόρητο παλληκάρι, ὁ Πανᾶγος, αὐτὸς ποῦ μόνος σὲ νύχτα σὲ σκοτεινιά θαλασσόδερε ταξιδεύοντας μὲ τὴν βάρκα του, ὅταν εἶχε κανένα κοντινὸ ταξιδιὰ: στίς ἀντικρινὲς στεργιές, ἢ σὺν ν' ἀρχίνεψε νὰ δειλιάζῃ, προτιμοῦσε νὰ μὴν κλεισμένος κάτω στὴ πλώρη καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ θησαυρὸ του γιὰ τὴν βάρκα του. Τὸ μόνον ποῦ ἔκαμε ἦταν, νὰ συρθῆ στὰ γόνατα, νὰ στουλώσῃ τὸ μάτι του σὲ μὴν χαρασμάδα ποῦ ἄφιναν τὰ σανίδια τῆς πλώρης, ἴσως καὶ μπόρεσῃ καὶ ἰδῆ καὶ κα-ταλάβῃ, τί γίνεται καὶ ποῖοι ἦσαν. Τί νὰ ἰδῆ; Σὰν ἴσκει νὰ πηγαινοέρχονται μέσα στὴ βάρκα, ἄλλοι ἦσαν καθισμένοι κ' ἐτραβοῦσαν κουπί, ἄλλοι στέκονται ὄρθιοι, ἄλλοι ἐδῶ καὶ ἄλλοι ἐκεῖ. Τοῦ ἤρχετο τοῦ ἀνθρώπου νὰ τρελλαθῆ νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακὸ του. Κεῖ ποῦ ἔβλεπε, ἢ σὺν νὰ εἶδε πῶς αὐτοὶ ὄποιοι κι' ἢν ἦσαν, πῶς ἐφοροῦ-

σαν μακρὰ φορέματα και στους ώμους τους κάτι 'μαύριζε. 'Αρμένισαν πολλή ώρα και σ' αυτό τὸ ἀναμεταξύ ἄκουσε λόγια και λαλιές και χαχανίσματα, και στὸ τέλος ὄλοι τους ἄρχισαν τὸ τραγουδι. 'Απ' ὅσα εἶδε και ἄκουσε κάτω ἀπὸ τὴ πλώρη, κατάλαβε πὼς οἱ ἐπιβάτες ἦταν γενναῖκες. 'Αὐτες και νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ βγῆ τὸ ἀποψινὸ ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Πανᾶγος· και ὄλο ἡ ὑποψία και ὁ φόβος ἴσως, τὸν ἐκρατοῦσαν ἀκούνητο. Σὲ λίγο ἀκούει τ' ὄρνιθι νὰ λαλῆ· ποῦ θὰ πῆ βρίσκονται κοντὰ στὴ στεργιά. Μονομιᾶς ἡ βάρκα σταμάτησε, ἡ ἄγκουρα ἔπεσε στὴ θάλασσα, τὰ κουπιὰ βγήκαν ἀπὸ τοὺς σκαρμούς· ἀπὸ τὴ ταραχὴ και τὴ βία ἡ βάρκα ἐσειώτουν, και ὕστερα ἀπ' αὐτὰ ἀκούει μπλοῦμ! μπλοῦμ! κάτι νὰ πέφτη στὴ θάλασσα, και ἀπὸ τὸν ἴσκιο ποῦ ἔκαμαν κατάλαβε πὼς αὐτοὶ ποῦ ἦσαν μέσα ἔπεσαν στὴ θάλασσα. Δὲν ἐβάσταξε πειὰ και χύνεται ἄσπραπὴ ἔξω. Τὸ ὅτι εἶδε τοῦ ἐθάμπωσε τὰ μάτια· ὁ νοῦς του ἐσάλεψε. Εἶδε κάτι πράγματα ἀσπροντυμένα. Κορίτσια ἀγγελόμορφα μυριόπλουμισμένα· ὄλα ἄρχισαν νὰ πέφτουν στὴ θάλασσα τὸ ἓνα κατόπι τ' ἄλλου· δὲν ἔμειναν παρὰ δυὸ-τρεις και νὰ ἔμεινε μόνο μιὰ ἡ τελευταία κι' αὐτὴ ἔτοιμη νὰ ριχτῆ. Ρίχεται ὁ Πανᾶγος κατ' ἐπάνω της, μὰ τοῦ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια και πέφτει και αὐτὴ στὴ θάλασσα. Θεὲ μου! λέγει· τ' ἦταν αὐτό· και καθὼς ἔκαμε νὰ πιάσῃ τὸ πρόσωπό του, βλέπει ἄσπροντυμένους τριχες γυναικίσσες· αὐτὸ και μοναχὰ και, πρὶν ἀκόμη καλοσυλλογισθῆ, βλέπει μπροστὰ του μιὰ γενναῖκα, ὅμοια σ' αὐτὴς ποῦ ἦσαν πολλὴ ώρα στὴ βάρκα του, πεσμένη στὰ γόνατα μπροστὰ του, νὰ τὸν παρακαλῆ νὰ τῆς δώσῃ τὶς τριχες, ποῦ ἔπῃρε ἀπ' τὴ πλεξούδα της. Μὰ τοῦ κάκου ὄλα της τὰ παρακάλλια· ὁ Πανᾶγος τὶς σφικτόκλεισε στὰ δάχτυλά του κι' ἀπολογιὰ δὲν δίνει.

Κουκουρίκου! ἐλάλησε και τὸ δεύτερο ὄρνιθι, και πῆρε νὰ σκάζον τὰ γλυκοχαράματα. Ἡ ἀσπροντυμένη ἡ Νεράιδα, ἔπεσε ἄσπροντυμένη κι' ἐμουρμούριζε «Σκλάβά σου». Τὸ πρῶτὸ ὁ Πανᾶγος τὴν ἔβγαλε ἔξω στὴ πολιτεία και τὴν ἐπῆγε στὸ σπῆτί τους. Ὁ κόσμος ἔγινε ἀνάστατος. Στὸ σπῆτι τους ἀπ' ἔξω μαζεύτηκαν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ρωτοῦν νὰ μάθουν και νὰ ἰδοῦν τὴ Νεράιδα, τὸ ζωτικό, τὸ φάντασμα. Σὺν θελετε νὰ μὴ κόψω ὡς ἐδῶ τὴν ἱστορία μου, σὰς παρακαλῶ νὰ μ' ἀφῆστε νὰ τὴν διηγηθῶ ὅπως τὴν ἄκουσα, και τὴν ξεύρω.

Πὼς τὰ κατάφερε ὁ Πανᾶγος μὲ τοὺς συγγενεῖς του και μὲ τοὺς πατριώτες του, ἡ καλλίτερα μὲ τὴ σκλαβωμένη Νεράιδα, τὴν στεφανώθηκε. Καὶ τί παντρεῖα ἦταν ἐκεῖνη, και τί ζωὴ ἔζησε τὸ παράξενο και πρωτόφανο ἐκεῖνο ἀντρώγιο; Μὴν τὰ ρωτᾶτε. Ὅλα ἀνάποδα. Ποῦ ἡ νοικοκυρωσύνη τῆς πατρίδος μας! Ἐνα πρᾶμμα ὄλω διόλου ἔξ' ἀπὸ δῶ. Τὸ μόνο ποῦ ἤθελε ἦταν, πὼς νὰ εὐρῆ τὸ ὅτι τῆς πῆραν, τὶς τριχες ἀπὸ τὴ πλεξούδα της, γιὰ νὰ λευτερωθῆ, νὰ φύγῃ. Οὔτε ἄντρα κῦτταζε οὔτε σπῆτι, ἀφοῦ και τὸ παιδί ποῦ ἔκαμαν στὸ χρονο, ἀπὸ τὴ κακοπερασιά πέθανε προτοῦ νὰ γείνη τριῶν μηνῶν. Μὰ ὁ Θεὸς ἓνας και ὁ Πανᾶγος ἤξευραν τὸ μυστικὸ ποῦ ἦσαν κρυμμένες ἡ τριχες τῆς Νεράιδας. Καθὼς λέγει ὁμως ἓνας λόγος, «ὁ καιρὸς ὄλα τὰ φέρνει δεξιά» ἔτσι κι' ἡ Νεράιδα μὲ τὸν καιρὸ και τὴν ὑπομονὴ ἀνακάλυψε τὸ μυστικὸ και ἔδῶ πᾶν οἱ ἄλλοι· φευγὸ και λευτεριά. Πῆγε και ἔπεσε μέσα σ' ἓνα πηγάδι. Κεῖ ἔμεινε ὅσο ποῦ νὰ σκοτεινιάσῃ και πειὰ δὲ μεταφάνηκε. Πῆγε στὸ μέρος της.

Ἀκόμα στὴν πατρίδα μου λένε πὼς, ἂν και περισ-

σέψῃ ζυμᾶρι ἀπὸ τὸ πλάσιμο τοῦ ψωμοῦ, νὰ μὴ τὸ μεταρίχνῃς μέσα στὴ σκάφη, γιατί λιγοστεύει τὸ ψωμί. Κι' αὐτὸ θέλουν νὰ ποῦν πὼς ἔμεινε ἀπὸ τὴ Νεράιδα· γιατί, ὄντας εὐρε τὶς τριχες της και πῆγε και ἔπεσε στὸ πηγάδι, ἄφησε ψωμιὰ ζυμωμένα μέσα στὴ σκάφη. Ἦρτε ἡ ὥρα νὰ τὰ στείλουν στὸ φούρνο, και πῆγε ἡ χήρα θεῖα τοῦ Πανᾶγου γιὰ νὰ τὰ πλάσῃ. Πλάνει, πλάνει, και δὲ τελειώνει τὸ ζυμᾶρι. Ρώτησαν ἐδῶ, ρώτησαν ἐκεῖ, τίποτε· τὸ ζυμᾶρι δὲν τελειώνει. ὅσο ποῦ στὰ ὕστερα πῆγαν κι' ἐρώτησαν τὴ Νεράιδα ποῦ ἦταν ἀκόμα μέσα στὸ πηγάδι, και τοὺς εἶπε, νὰ πάρουν ἄλλο ζυμᾶρι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴ σκάφη και νὰ τὸ ρίψουν μέσα. Καὶ ἔτσι ἐπλάσθησαν τὰ ψωμιὰ ἐτελείωσε τὸ ζυμᾶρι και ἡ ἱστορία μου μαζῆ.

Σφζόπολις 1899

Ἀναγνώστης Α. Παροσκέυτουλος

ΤΑ ΔΥΟ ΠΟΥΛΙΑ (ΡΗΓΑΣ — ΠΑΣΧΙΔΗΣ)

Τὴν ὥρα τὴν τρισκότιδη ὁποῦ μεδιάζει ἡ νύχτα, Κι' ἡ Πόλη πέφτει σύσσωμη στοῦ ὕπνου τὴν ἀγκάλη, Καὶ κλειοῦν βαρῶν τὰ μάτια τους· οἱ τύραννοι κι' οἱ δούλοι Καὶ γλυκοπαύουν τῆς σκλαβιάς οἱ σιδηρένοι κρότοι, Δυὸ μαυροπούλια ἐρχονται στὴν ἴδια ὥρα ἀπάνω —Τῶνα τὸ φέρει ὁ Βοριάς, τ' ἄλλο τὸ φέρει ὁ Νότος— Κι' ἀπάνω στῆς Ἀγιάς-Σοφιάς κουνιάζουσε τὸν τροῦλο.

Φιλοῦνται κι' ἀγκαλιάζονται ὡσὰν ἀδερφία ποῦ εἶναι, Κι' ἀρχίζουσε τὸ κλάψιμο τὸ μαῦρο μοιρολόγι Για τὲς μεγάλες συμφορὲς τῆς δύστηνης Πατρίδας, Κι' ὁ ἦχος τοῦ μοιρολογιοῦ, παίρνει φτερά και φεύγει Καὶ χάνεται στὰ ὄνειρα τοῦ σκλαβωμένου Γένους, Ὅπου κοιμάται βάρυπνο κι' ἄλυσο φορεμένο Καὶ γίνεται ἄγιο σάλπισμα, και γίνεται καμπάνα, Ἄθνατο ἐγεργτήριο, ὁποῦ μίαν ἄγια μέρα Ἀπὸ τὸ μαῦρο λήθαργο τὸ Ἔθνος πέρα πέρα Θὰ τὸ ξυπνήσῃ σύσσωμο τὰ σίδερα νὰ σπάσῃ!

Κλαῖνε τὰ δύστυχα πουλλάκια, τ' ἀδερφοπούλια κλαῖνε —Τῶνα εἶν' τοῦ Ρίγα ἡ ψυχὴ και τ' ἄλλο τοῦ Πασχίδη.— Ἀδιάκοπα μοιρολογοῦν στῆς νύχτας τὰ σκοτάδια, Καὶ τὴ στιγμὴ, ποῦ ἡ φωνὴ ἤχησῃ τῶν χοιτᾶδων Ψηλὰ ἀπ' τὰ τέσσερα τζαμιὰ, ποῦ στέκουν γύρα-γύρα Γιγάντειοι δεσμοφύλακες τῆς σκλάβας Ἐκκλησίας, Ποῦ εἶχε τριακόσια σίμαντρα κι' ἐξῆντα δυὸ καμπάνες Καὶ Πατριάρχες λειτουργούς, και βασιλεῖδες ὄρθιους. Φεύγουν, προτοῦν ὄλα ἀσπραπῆ, και χάνονται στὰ σκοτῆ, Τὸ ἓνα κατὰ τὸ Βοριά, τ' ἄλλο κατὰ τὸ Νότο, Καὶ μια φωνὴ βαθύδραχνη, ἀπ' ὄνα μνημῆ βγαίνει —Τοῦ Κωσταντίνου ἡ φωνὴ, τοῦ Αὐτοκράτορα μας— Καὶ λέγει μὲ παράπονο, ποῦ μοιάζει ὄλα κατὰρα: «—Ἀκόμα δὲν ξυπνήσατε τὸ δουλωμένο Γένος.»

X. Χρηστοβασιλῆς

Η ΓΥΝΗ

«Τιμᾶτε τὰς γυναῖκας, δι' οὐρανίων ρόδων στρωννύουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιγείου ζωῆς, συνδέουσι τοὺς εὐτυχεῖς τοῦ ἔρωτος δεσμούς και ὑπὸ τὸν αἰδήμονα τῶν χαρίτων πέπλον τρέφουσι δι' ἱερᾶς χειρὸς τὰ ἀμάραντα τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων ρόδα».—Schiller.

I

Περὶ οὐδενὸς ἀντικειμένου τόσον ἀντιφατικὰ και τοσοῦτον ἀυθαίρετοι, πολλάκις δὲ και παράλογοι ὑπάρχουσι γινώμαι, ὅσον περὶ γυναικός, ἥτις ὅτε μὲν ἐπαινεῖται, ὅτε δὲ ψέγεται, ἀναλόγως τῶν εὐμενῶν ἢ δυσμενῶν πρὸς τὸ ὠραῖον φύλον ἐκάστου κρίσειν. Ἄλλ' ἵνα τὸ ἀληθὲς γράψωμεν και οἱ μὲν και οἱ δὲ παρεξέκλινον τοῦ θέματος αὐτῶν, και εἰς ὑπερβολὰς και ἀδικίας ὑπέπεσον.

Βεβαίως ἡ γυνὴ εἶναι πλήρης κακιῶν και ἐλαττωμάτων, δὲν στερεῖται ὁμως πλεονεκτημάτων και ἀρετῶν. Πλείστοι εἶναι οἱ κατὰ τῆς γυναικὸς γράψαντες, ὁ χρόνος και ὁ χῶρος δὲν μοι ἐπιτρέπει ἵνα γράψω ὅσα ἀρχαῖοι τε και νεώτεροι, ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς και ἔθνηκοι κατὰ τῆς γυναικὸς ἔγραψαν, χάριν ὅμως τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν θὰ ἀναφέρω τινὰς ἐξ αὐτῶν, και τί οὔτοι περίπου εἶπον. Καὶ δὴ ὁ σοφὸς Σολομὸν ἐξετάζων τὴν φιλάρεσκον γυναῖκα λέγει, «οὐδὲν κινδυνωδέστερον τῆς γλυκύτητος και τῶν θωπειῶν τῆς φιλαρέσκου. Φοβοῦ τὴν φωνήν, τοὺς ὀφθαλμοὺς και τὰς χεῖρας αὐτῆς· ὅ,τι γλυκὺ και ἐπιχαρὸν ἐν αὐτῇ ὀλέθριον εἰς ἡμᾶς, ὅ,τι εἶναι μηδαμινὸν ἀλλαγῆ ἔχει· ἐν αὐτῇ δύναμιν ἐπιφοβόν. Μία μόνη ριπὴ ὀφθαλμοῦ δύναται νὰ σᾶς καταβάλλῃ, μία θριξὶ νὰ σᾶς παρασύρῃ· ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ φυγὴ σᾶς εἶναι πολὺ χρήσιμος, διότι ἂν τὴν εἶδατε πρὶν ἢ φύγετε, δὲν θὰ φύγετε σὰς ἀπαντῶν ὅτι καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον ἰδιότητα ἐξετάζων τὴν γυναῖκα ἀποφαινεταὶ ὡς ἐξῆς: «Ἄν ὁ Βασιλικὸς ἔβαπτε τὸ κέντρον του εἰς τὴν καρδίαν τῆς φιλαρέσκου, τὸ δῆγμα του ἤθελεν εἶναι πολὺ δηλητηριωδέστερον». Ἄλλὰ και ὁ Δεκάλογος, ὡς μὴ ὤφειλε, καταφρονεῖ τῆς γυναικός, και μνημονεῖ αὐτῆς μετὰ τῶν ὑπηρετῶν και τῶν ζῶων, ὁ δὲ ἄνθρωπος διατάσσεται οὔτε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον, οὔτε τὸν ὑπρέτην του, οὔτε τὴν ὑπέρτεράν του, οὔτε τὸν βουν του, οὔτε τὸν ὄνον του, οὔτε πᾶν ὅ,τι ἔχει πλησίον του νὰ ἐπιθυμήσῃ. Ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν ἐπίσης: «Περὶ ὅσων μοι ἐγράψατε σὰς ἀπαντῶν ὅτι καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ ἐγγίξῃ γυναῖκα». Πάντας ὁμως ἐκ τούτων κατὰ τὴν δριμύτητα τῶν ἐκφράσεων—και ἄς μᾶς συγχωρηθῆ ἡ λέξις και κατὰ τὴν ἀδικίαν—ὑπερέβαλεν ὁ περιώνυμος Λατίνος συγγραφεὺς Τριτυλιανὸς εἰπὼν, «Γύναι, ἔπρεπε πάντοτε ἐν πένθει και ἐντὸς ρακῶν νὰ βαίνῃς, ἵνα κάμῃς νὰ λησμονήσωσιν ὅτι σὺ κατέστρεψας τὸ ἀνθρώπινον γένος. Γύναι, σὺ εἶσαι ἡ πύλη πρὸς τὴν κόλασιν». Τοσοῦτον δὲ μεγάλη ἀποβαίνει ἡ κατὰ τῆς γυναικὸς καταφορά του, ὥστε παρακατιῶν ἀναφανεῖ «προτιμητέα ἡ ἄγρια και ἂν πρόκειται νὰ καταστραφῆ τὸ ἀνθρώπινον γένος».

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι, ὑπὸ μεγάλου πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον ἐμφορούμενοι ζήλου, ὑπέπεσον εἰς τὰ σφάλματα ταῦτα και ἄς ἰδῶμεν τί φρονοῦσι και τινες τῶν ἐθνικῶν. Ἐκ πάντων τούτων, τὴν τολμηρωτέραν και ἀδικωτέραν ἰδέαν

ἐξέφρασαν ὁ μορφώσας τὴν νέαν κωμωδίαν, και ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου «εὐάνθης λειμὼν και σκιερῶν πνευμάτων μεστός» ἐπικληθεὶς Μένανδρος εἰπὼν, «ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἐνάρετος γυνή». Καὶ ὁ κυνικὸς φιλόσοφος Διογενὴς πολλὰ κατὰ τῆς γυναικὸς εἶπε, τὰ ὅποια ὁ βουλούμενος δύναται νὰ εὐρῆ ἐν Διογενεῖ Λαερτίῳ βιβλίῳ VI. Καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐπίσης ἐν τῷ στόματι τῆς Μηδείας θέτει τοὺς ἐξῆς δύο στίχους:

πεφύκαμεν . . . . .

γυναῖκες ἐς μὲν ἔσθλ' ἀμχανώταται
κακῶν δὲ πάντων σοφώταται

ἐν δὲ Ἰππολύτῳ ὁ αὐτὸς λέγει:

ὦ Ζεῦ τί δὴ κίβδηλον ἐν ἀνθρώποις κακόν,
Γυναῖκας, εἰς φῶς ἡλίου κατόκισας;

Τέλος ὁ περιώνυμος τῆς τέχνης τοῦ ἐρᾶν συγγραφεὺς Ὁβίδιος λέγει:

varium et mutabile semper femina. ἦτοι
ποικίλον και ἐμετάβλητον πάντοτε ἡ γυνή.

Ἀρκοῦμενοι εἰς τοὺς ὀλίγους τούτους ἐκ τῶν ἐθνικῶν, μεταβαίνομεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ πρῶτος ὁ Βύρων ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Τσίλδ Ἀρόλδος» λέγει: «Τίς πιστεύει εἰς πλαστοῦς στεναγμούς συζύγου ἢ ἐρωμένης; Νέοι ἔρασταὶ θέλουν σπογγίσει τοὺς ὠραίους κυανοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς ὁποίους ἐσχάτως εἶδομεν δακρυροοῦντας» και παρακατιῶν: «Ποῦ ὀλίγον γινώσκει τὰς γυναῖκας ἐκεῖνος ὅστις νομίζει ὅτι ἡ ἄστατος καρδία των κατακτᾶται διὰ στεναγμῶν. Ἡ γυνὴ ἀφοῦ ἀπαξ ὑποτάξῃ τὰς καρδίας των λατρευτῶν της, περιφρονεῖ αὐτούς». Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Δουμάς (υἱὸς) χαρακτηρίζει τὴν γυναῖκα, ὡς ἀκατανόητον, λέγων: «ὁ κόσμος ἐξακολουθεῖ νὰ βραδίξῃ ὅπως ἐβάδιζεν, ἡ δὲ γυνὴ ἔμεινε και θέλει μένει πάντοτε μυστήριον, ἀκατανόητον, ἀκατάληπτον. . . .

Ὀλίγιστοι δὲ εἶναι οἱ γράψαντες ὑπὲρ τῆς γυναικός, ἐκ τούτων ὁ Σαφείριος λέγει ὅτι «ἡ γυνὴ εἶναι τὸ μέλι τῆς ζωῆς, ὁ γλυκὺς ἐρέβινθος ἐν τῷ φλοιῷ τῆς ὑπάρξεως, ὁ παχὺς ὀφθαλμὸς ἐπὶ τοῦ ἀπαχοῦς ροφήματος τῆς οὐσίας ἡμῶν, τὸ ὠτάραχον τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς κτλ.» Καὶ ὁ Σχίλλερ ἐπίσης: «Τιμᾶτε τὰς γυναῖκας, δι' οὐρανίων ρόδων στρωννύουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιγείου ζωῆς, συνδέουσι τοὺς εὐτυχεῖς τοῦ ἔρωτος δεσμούς και ὑπὸ τὸν αἰδήμονα τῶν χαρίτων πέπλον τρέφουσι δι' ἱερᾶς χειρὸς τὰ ἀμάραντα τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων ρόδα».

II

Ἡμεῖς μέσῃ ὁδὸν τέμνοντες και ἄνευ ὑστεροβουλίας προβαίνοντες, θὰ ἐξετάσωμεν γενικῶς τὴν γυναῖκα και θὰ ἀποδώσωμεν τὸν ἔπαινον ὅπου δεῖ, ἀλλὰ δὲν θὰ παρασιωπήσωμεν και τὸν ψόγον ὅπου παραστῆ ἀνάγκη.

Ἡ γυνὴ εἶναι ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς κτίσεως, εἶναι ὄν ὅπερ ἐπλάσθη διὰ τὴν τρυφερότητα, καρδία ἥτις πρέπει νὰ πάλλῃ δι' ἔρωτα, διότι οὐδὲν ὄν ἐπὶ τῆς γῆς παριστᾷ τόσας χάριτας και καλλονὴν τοιαύτην ὅσας ἡ γυνή. Αὕτη συμπληροῖ τὸν ἄνδρα, ὡς οὗτος ἐκείνην, και μολοντί ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπλάσθη ἀδύνατος, πολλάκις χρειὰς τυχοῦσης δεικνύει ὅτι δύναται νὰ γίνῃ ἐφ' ἀμύλλῳ τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Πολλὰ γυναῖκες εὐρίσκονται ἐξέχουσαι κατὰ τὴν ἀνδρείαν ὡς ἡ Ἀρτεμισία, ἡ Ζηνοβία, ἡ Ζελεσίλλα, ἡ Τόμυρις, ἡ Ἰουδίθ, ἡ Ἰωάννα Δάρκ, συγγόντερον δὲ κατὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς οἶον πιστὰ ὡς ἡ Πηνελόπη, φιλοπάτριδες ὡς ἡ Δεβώρα, φιλόφρονες ὡς ἡ Μαρία Θηρεσία.

σπανίως δὲ σκληραὶ καὶ φιλέκδικοι ὡς ἡ Lavallieve, ἥτις ἐκράτησεν ἐν φυλακῇ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη τὸν Bussy, διότι εἶχε τὸ θάρρος νὰ εἴπῃ αὐτῇ ὅτι εἶχε μέγα στόμα. Αἱ γυναῖκες μᾶλλον ἢ οἱ ἄνδρες κλίνουσιν εἰς τὴν ὑπουλόγητα, τὴν πανουργίαν καὶ τὴν εὐπιστίαν, ὡς εἰδικούς δὲ χαρακτῆρας ἔχουσι τὴν ζηλοτυπίαν, τὴν φιλοστοργίαν, τὴν αἰδῶ, τὴν συμπάθειαν, τὴν ἐπιμονήν, τὴν ὑπομονήν καὶ τὴν θεοσεβείαν, ὥστε ἂν οἱ ἄνδρες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλεονεκτῶσι κατὰ τὰ διανοητικὰ προτερήματα αἱ γυναῖκες ὑπερβαίνουσιν αὐτοὺς κατὰ τὰς ἀρετὰς τῆς καρδίας καὶ τὰς χάριτας τοῦ σώματος. Ἄλλ' ἐνταῦθα σφάλλονται αἱ γυναῖκες καὶ κακῶς πράττουσι θέλουσαι τὰς χάριτας ταύτας δι' ἐπιτετηθευμένου ἱματισμοῦ καὶ κομμώσεως νὰ καταστήσωσι πλέον ἐλκυστικὰς καὶ μᾶλλον ἐπαγωγούς. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ πολυτέλεια, ἥτις φέρει τὴν δυστυχίαν καὶ ὀλοσχερῆ καταστροφὴν τῶν ἔθνων.

Γυναῖκες, ἡ ἀφελεια καὶ τὸ ἀπέριττον τοῦ ἱματισμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν ἔξοχον εὐπρέπειαν τῆς φυσικῆς ὑμῶν ὠραιότητος, οὐδέποτε οἱ ἔρασταὶ ἐμαγεύθησαν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης ἐπιδείξεως, οὐδέποτε δι' αὐτὴν περιεκυκλοῦτο ὑπὸ 120 μνηστήρων ἡ Πηνελόπη, οὔτε ἡ περιβόητος Κλεοπάτρα ἤξιώθη νὰ στεφθῇ διὰ τοῦ διαδήματος τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, οὔτε ἡ Ἀθηναῖς ἀνηγορεύθη αυτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου. Ἡ ὠραιότερα ὅμως καλλονὴ τῆς γυναίκος εἶναι ἡ σεμνότης, διότι οὐδὲν ἀρμόζει αὐτῇ καλλίτερον ἢ αὐτὴ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ὀμιλίαν. Ἡ καλλονὴ λάμπει πρὸς καιρὸν ὡς ἄνθος, ἀλλὰ ταχέως μαραινεται ὑπὸ τῆς ἡλικίας καὶ τῶν νόσων, ἐνῶ ἡ σεμνότης εἶναι ἀρετὴ ἥτις πάντοτε παραμένει. Ἡ περιώνυμος φιλόλογος ἑλληνίστρια ἐν Γαλλίᾳ Dacier ἦτο τοσοῦτον μετρίοφρων, ὥστε παρακαλουμένη ὑπὸ Γερμανοῦ φιλολόγου νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπὶ λευκώματος ἤρνετο ἐπιμόνως. Τέλος δὲ μὴ δυναμένη ν' ἀντιστῆ ἔγραψε «Γυναῖξ! κόσμον ἢ σιγὴν φέρει». Καὶ ἡ ἀρχαία ἱστορία ἀναφέρει παραδείγματα σεμνότητος. Ἡ γυνὴ τοῦ Κανδαύλου βασιλέως τῆς Λυδίας Ἄποσσα ὀνομαζομένη, ἐπειδὴ ὁ σύζυγός της ἐπέτρεψε εἰς τὸν ὑπασιπτήν Γύγην νὰ ἴδῃ αὐτὴν γυμνήν, ἠνάγκασε τοῦτον εἰς τὸν φόνον τοῦ συζύγου, ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ ἀποθάνῃ αὐτός. Ἄλλη δὲ Ἄποσσα σύζυγος τοῦ Δαρείου μόλις κατεπέστη νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν ἱατρὸν Δημοκλήδην φύμα τι εἶναι τοῦ μαστοῦ αὐτῆς. Πολὺ ἀνεπτυγμένη παρά ταῖς γυναῖξιν εἶναι ἡ ζηλοτυπία καὶ ὁ φθόνος ἀπλῶς ὠραία ἐὰν εἶναι γυνὴ τις ἀρκεῖ ἵνα ἐπισύρῃ τὸν φθόνον τῶν ἄλλων γυναικῶν. Τοιοῦτον παράδειγμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρέχει ἡμῖν ἡ ἄλλως μεγαλόφρων καὶ συνετὴ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ εἰς τοιαύτην θηριώδη σκληρότητα ἔρθησεν, ὥστε τὴν ὠραιότατην αὐτῆς ἐξαδέλφην Μαρίαν Στουάρτην προσκαλέσασα ἐκ τῆς ἐξορίας, ἐπὶ 19 ἔτη ἐφυλάκισεν, τέλος δὲ διὰ τὸν τύπον γενομένης δίκης κατεδίκασεν εἰς θάνατον, ὡς δῆθεν ὑποπτον τῆς δολοφονίας τοῦ ἐξαδέλφου καὶ συζύγου αὐτῆς Davny.

III

Ἡ γυνὴ κατὰ τὸν ἔρωτα πρὸ πάντων ὑπερέχει τοῦ ἀνδρός, καθότι αἰσθάνεται αὐτὸν πλείοτερον αὐτοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ ἄνευ τοῦ ἔρωτος, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην της πᾶν μέσον μεταχειρίζεται, πᾶσαν θυσίαν ἐπιβάλλει εἰς ἑαυτήν, πάντα τὰ προσκόμματα ὑπερπῆδᾷ. Ἐὰν ἐμβαθύνωμεν καὶ ἐρευνήσωμεν τὰ χρονικὰ τῶν δυστυχῶν ἐρώτων θὰ εὐρωμεν μεταξύ τῶν αὐτο-

χειριῶε ὄσαι ἐκ τοῦ φοβεροῦ τούτου πάθους προῆλθον, ὀνόματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γυναικῶν, ἐνῶ ἀνδρῶν μόνον εὐάριθμα θὰ ἀπαντήσωμεν.

Ὀλίγα παραδείγματα θὰ εὐρωμεν ἀνδρῶν ἀποθανόντων ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἐρωμένης αὐτῶν, ἐνῶ θὰ ἀπαντήσωμεν πλείστα τοιαῦτα γυναικῶν, οὗ ἡ ζωὴ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσβέσθη ἐν μέσῳ θλίψεων καὶ δακρύων χάριν τοῦ ἀποθανόντος προσφιλοῦς αὐτῶν πατρὸς ἢ ἀδελφοῦ, συζύγου ἢ ἔραστοῦ.

Διὰ τῶν γυναικῶν ἐπίσης προάγονται αἱ κοινωναίαι. Ἡ Ρώμη ἐφ' ὅσον ἐτιμᾶτο ἡ κοσμιότης τῶν ἡθῶν ἦτο ἔνδοξος καὶ ἐμεγαλοῦργει.

Ἡ Σπάρτη ἐφ' ὅσον εἶχε γυναῖκας οἶα ἦσαν ἡ μήτηρ τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Βρασίδα ἦτο κραταιὰ καὶ ἀήττητος. Διότι αἱ γυναῖκες κινουνταὶ ὑπὸ φίλτρου ζωηρωτάτου καὶ ἐξέχουσι κατὰ τὴν πειθῶ, τὴν ὑπομονήν, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα. Ὅτε ὁ Ναπολεὼν ἠρώτησέ ποτε τὴν παιδαγωγὸν Canycan τί λείπεται ἵνα ἐκπαιδεύωνται καλῶς τὰ παιδιά; Μητέρες, ἀπεκρίθη ἡ σὴφρων ἐκείνη γυνή. Καὶ βεβαίως ἐὰν αἱ μητέρες εἶναι κενόδοξοι ἰσχυρογνώμονες, δεσποτικαί, δεισιδαίμονες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν ἀνατρεφόμενα θὰ ἀποθῶσιν ὅμοια αὐταῖς ἐνῶ τούναντιον, ἐὰν αἱ μητέρες εἶναι ἠθικαί, εὐσεβεῖς, ἐνάρετοι, φιλόπονοι, ἐργατικά, ἐλεήμονες κλπ. καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν θὰ ἀποθῶσιν ὅπως αὐταί, ὥστε τὸ πᾶν διὰ τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ γυνή. Ἡ γυνὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἡμῖν δίδει τὴν ζωὴν, καὶ φέρει ἡμᾶς εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς ὅταν ἀσθενῶμεν ἀγρυπνεῖ παρά τῇ κλίνῃ ἡμῶν, ὅταν λυπώμεθα παρηγορεῖ ἡμᾶς. Ἡ γυνὴ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὅποια δέχεται τὸ πρῶτον μειδίαμα ἡμῶν, ἀπομάσσει τὰ πρῶτα ἡμῶν δάκρυα, καὶ ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἐπαπειλοῦσιν ἡμᾶς κατὰ τὴν πρῶτην ἡλικίαν. Ἡ γυνὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις, ὅταν ἀνδροθῶμεν ἀποτελοῦσα μετ' ἡμῶν δεσμόν ἀδιάρρηκτον συμμερίζεται τὰς δυστυχίας ἡμῶν καὶ εὐτυχίας, τὰ δάκρυα καὶ τὸν γέλωτα, τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ὅποταν δὲ ἀποθνήσκωμεν θλίβοντες τὴν χεῖρα αὐτῆς κατερχόμεθα εἰς τὸν τάφον μετ' ἡρεμίας καὶ γαλήνης, ἔχοντες δι' ἐλπίδος, ὅτι ἐπὶ τοῦ τάφου ἡμῶν θὰ ἔρχεται αὐτὴ ἐκάστοτε νὰ χύνη ἐν δάκρυ, καὶ νὰ ραίνη αὐτὸν με εὐώδη ἄνθη.

Ὡ γυναι! Ἡ φύσις ἐνεπιστεύθη εἰς σὲ τὸν ἄνδρα, διότι τί θὰ ἐγένετο ἐὰν σὺ εἴλειπες; Τότε ἠέλομεν ὑποφέρει βασάνους ἄνευ παρηγορίας, ἀπελπισίας ἄνευ ἐλπίδος, θλίψεως καὶ πικρίας ἄνευ παραμυθίας. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ σέβηται τὴν γυναῖκα, ἥτις θέτει βάλσαμον ἐπὶ τῶν πληγῶν τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἄνευ τῆς ὀποίας ἀδύνατον νὰ υπάρξῃ, διότι ἔμφυτος ροπή συνδέει τὴν ὑπαρξίν του μετ' αὐτῆς.

Ἡ γυνὴ ὡς μήτηρ, ὡς σύζυγος, ὡς ἐρωμένη, παρέχει εἰς ἡμᾶς παραδείγματα τρυφερότητος, ἀφοσιώσεως καὶ αὐταπαρνήσεως.

Ὡς μήτηρ πόσον εἶναι ὑπερήφανος ἐν τῷ μέσῳ τῆς οικογενείας αὐτῆς ἐπὶ πάντων ἐπαγρυπνοῦσα καὶ περὶ πάντων φροντίζουσα καὶ προνοοῦσα.

Ὡς σύζυγος πόσον εἶναι ταπεινὴ καὶ εὐπροσῆγορος πόσον συμβάλλει εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Ἄλλ' ὡς ἐρωμένη, πόσον εἶναι θελητικὴ καὶ ὠραία πόσον εἶναι μαγευτικὴ καὶ ἐπίχαρι τὸ μειδίαμα αὐτῆς πόσον ἠδέως ἠχοῦσιν εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν οἱ ἀπὸ τοῦ ροδινοῦ στόματος αὐτῆς ἐξερχόμενοι ἀργυρόχοι λόγοι αὐτῆς. Πῶς ἡ εἰκὼν της εὐρίσκεται πάντοτε πρὸ ἡμῶν καὶ κατὰ τὰς μελέτας καὶ κατὰ τὸν ὕπνον αὐτὴ μόνη πληροῖ τὴν ψυχὴν ἡμῶν καὶ τὴν καρδίαν. Πῶς οἱ ὀφθαλμοί

ΜΕΓΑΛΑΙ ΤΙΝΕΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Μετὰ τῶν ἀνωτέρων ἐκφύλων συνδέονται αἱ μεγαλοφυΐαι τῶν αἰώνων. Οὐ μόνον δὲ σχετίζονται μετὰ τοῦ ἐκφυλισμοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πλείστων νευρικῶν νόσων, ἐπιληψίας κτλ. Τὰς φυσιογνωμίας τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν θὰ περιέγραψον ἐὰν ὁ χῶρος δὲν ἦτο μικρός. Οὐχ ἦττον δύναται τις ν' ἀναφέρῃ τὴν ὀξυκεφαλίαν τοῦ Περικλέους, τὰ σπασμωδικὰ τικ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ Ναπολέοντος, οὕτινος τὸ βαθὺ βλέμμα φαίνεται ὑποτάσσει τὴν γῆν, τοῦ ὁποίου ὅλη ἡ ἔκτακτος ἐσωτερικὴ δύναμις καὶ ἐνεργητικότης ἦν διακεχυμένη ἐπὶ τοῦ π ρ ο σ ὡ π ο υ του, καὶ δὴ τοσοῦτον, ὥστε πᾶς ὁ πλῆσιάζων αὐτὸν κατελαμβάνετο ὑπὸ μυστηριώδους τινοῦ φόβου (Σ. Ἀποστολίδης). Ὅταν δὲ ὠργίζετο τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐλάμβανε μορφήν λαίλαπος, figure d' ouragan, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε. Τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀπαλὴν φυσιογνωμίαν τοῦ I. Καίσαρος, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, καὶ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν νοσῶδες διότι ἐτύγγανεν ἐπιληπτικὸς καθὼς καὶ ὁ Μέγας Πέτρος, εἰς οὗ τὸ ἄγριον βλέμμα καὶ τὴν ἐπιληπτικὴν φυσιογνωμίαν ἐφαίνετο τὸσον ἢ ἀλλοίωσις τῆς φυσικῆς του ὑγείας ὅσον καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς διανοητικῆς, ὧν φοβερὰ τεκμήρια ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναγράφονται οἱ φόνοι αὐτοῦ καὶ τὰ ἐγκλήματα τ' ἀποτρόπαια. Πληθὺν ὅλων φυσιογνωμιῶν ἠδύνατό τις νὰ ἐκθέσῃ καὶ νὰ παρατάξῃ, μὴ λησμονῶν ἐννοεῖται τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Voltaire, avec son hideux ὡς λέγει ὁ Alfred de Musset (ἄλλος ἐκφυλὸς διψομανής, ὡς ὁ συννηθέστερος τῶν μεθυσῶν) φυσιογνωμίαν στυγνὴν, σαρκάζουσαν, εἰρωνευομένην θρησκείαν καὶ κοινωνίαν ὀλοκλήρων καὶ συνδυάζουσαν μετὰ τὴν ἐκφρασιν ταύτην καὶ τὴν τῆς στομαχικῆς του ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀπισχνάνσεως ἐνεκα τῶν καταχρήσεων τοῦ καφέ, ὃν ἐλάτρευε. Οὕτε τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Goethe, τοῦ Διὸς Goethe, τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ φυσιολόγου, εἰς ἣν ἑναρμονίως ἐκδηλοῦται ἡ ἀρμονία τῆς φυσικῆς του ὑγείας, τῆς διανοητικῆς του μεγαλοφυΐας καὶ τῶν ἠθικῶν του ιδεωδῶν, ἀρμονικὴ συνέχεια τῆς φύσεως ποιητικῶς ἐξιδανικευμένη ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ τοῦ ὀγδοονκταετοῦς ἐκείνου Ἐρμου...

Ἡδύνατό τις τόμους ὀλοκλήρους νὰ γράψῃ, ὑπερβαίνων καὶ αὐτὸν τὸν Lavater, τὸν συγγραφέα τῶν «Φυσιογνωμικῶν ἀποσπασμάτων», ἐν οἷς παρένευρε καὶ τὴν εἰκόνα τῆς φυσιογνωμίας του, ἀφ' ἧς ἀποπνέεται τὸ «ἀλθηθεῖν ἐν ἀγάπῃ» διὰ νὰ χαραχθῇ κατόπιν ἐπ' αὐτῆς ἡ ἐκφρασις τῶν νευρικῶν ψευδαισθησιῶν, δι' ὧν ἐγένετο Χριστὸς — καταστάς ὡσαύτως ἀνώτερος ἐκφυλὸς καὶ οὗτος περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του.

Ἡδύνατό τις ν' ἀναφέρῃ τὴν γλυκεῖαν καὶ μελωδικὴν καλλονὴν τοῦ Ραφαήλ, εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ὁποίου βλέπει τις τὸ αἶσθημα τῶν θεῶν του εἰκόνων, ἃς εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ πλανωμένην καὶ ἀκτινοβολοῦσαν ἐκ τῶν λεπτῶν καὶ ἐναρμονίων χαρακτηριστικῶν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ θεοῦ ζωγράφου, ἥτις ὡς ἀληθῆς εἰκὼν τοῦ

αὐτῆς ὡς μαγικαὶ ἀκτίνες εἰσδύουσαι εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν καταφλέγουσιν ἡμᾶς. Πῶς ἐν μόνον αὐτῆς φίλημα πάσας τὰς ἡδύτητας τῆς ζωῆς περιέχει καὶ περιστέλλει πάσας τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν εἰς μίαν τὴν τῆς εὐτυχίας.

Γυναί, εἶσαι ὁ αἰώνιος καὶ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ ἀνδρός, μετ' ὅσα καὶ ἂν ἐναντίον σου ἐκτοξεύουσιν, σὺ εἶσαι τὸ ἄνθος, ὅπερ μειδιᾷ εἰς τὴν γέννησιν αὐτοῦ, ὅπερ εὐωδιάζει εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, καὶ μαραινεται ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ.

Παύσατε λοιπὸν νὰ φλυαρῆτε, παύσατε νὰ καταφῆρεσθε κατὰ τῶν ἀθῶων καὶ ἀδυνάτων τούτων πλασμάτων, τὰ ὁποῖα καὶ ἐὰν ἐνίοτε ὑπέπεσαν εἰς σφάλματα, τὸ πλείστον τοῦ λάθους ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα.

Παύσατε νὰ κακολογῆτε πλάσματα, ἅτινα παρέχουσιν ἡμῖν στιγμὰς τινὰς ἡσύχους καὶ εὐτυχεῖς καὶ μὴ λησμονῆτε τὸν Σατωβριάνδον εἰπόντα· «Ἄν εἴλεπεν ἡ γυνὴ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἦτο τραχὺς, ἄγροικος, μισάνθρωπος καὶ θὰ ἤγγόει τί ἐστὶ χάρις, διότι χάρις εἶναι τοῦ ἔρωτος τὸ μειδίαμα.

Παύσατε τέλος τὸν κατὰ τῶν γυναικῶν ἄνισον καὶ ἄδικον πόλεμον, ἐνθυμούμενοι τὸ τοῦ Βολταίρου· «Πάντες οἱ συλλογισμοὶ τῶν ἀνδρῶν δὲν εἶνε ἀντάξιοι ἐνὸς αἰσθημάτων τῆς γυναικός.

Παύσατε τέλος ὃ μισογύναι καὶ ἀφοῦ ἀπορρίψετε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἐνδύσασθε τὸν νέον καὶ μετὰ τοῦ Σχίλλερ ἀναφωνήσατε· «Τιμᾶτε τὰς γυναῖκας, δι' οὐρανίων ρόδων στρωγνύουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιγείου ζωῆς, συνδέουσι τοὺς εὐτυχεῖς τοῦ ἔρωτος δεσμούς καὶ ὑπὸ τὸν αἰδήμονα τῶν χαρίτων πέπλον τρέφουσι δι' ἑραῶν χειρῶν τὰ ἀμάραντα τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων ρόδα.

Ἐν Ζακύνθῳ.

Νίκος I. Λεονταρίτης

Η ΓΕΝΝΗΣΙ

Ὅταν τοῦ κόσμου τὰ στοιχεῖα ὅλα ἀνακατωμένα τὴν ἴδια εἶχαν κίνησι καὶ διάκρισι δὲν εἶχαν, καὶ τὰ λεπτά τους ἄτομα, σπαρμένα ὅπως ἐτύχαν, δὲν ἦταν στὰ οὐράνια τὰ σώματα ἐνωμένα.

Τὸ χάος ἐβασίλευε καὶ ὅλα ἀποκοιμισμένα ἦταν στὴ φύσι, καὶ μακρὰ τὸνα ἀπὸ τ' ἄλλο [ἀπεῖχαν·

Μὰ νὰ σιωπῶσιν πῶς κοντὰ μ' ἔλξι σὰν ἐπιτύχαν Μὲ μιᾶς ἐλάβανε ζῶη κ' ἔβρασαν πυρωμένα.

Ὁκόσμος ἀπ' τὰ σπλάγγνα τοὺς ὀλόλαμπρος' βγῆκε Κι ἀπὸ τῆς λαύρας τῆ ζωῆ πετάχτη καταχθόνια Μῆλοσπίθα, καὶ μέστῃν κοιλιὰ μιᾶς γυναικὸς ἐμπῆκε!

Ἐκεῖ ἐπιασε κ' ἐφύτρωσε κ' ἐθέριεψε κ' αἰώνια Στὸ Σύμπαν καταστήθηκε καὶ δόξα τόση ἀφῆκε Ποῦ γιὰ νὰ σβύσῃ θὰ χρειασθοῦν δέκα μιλλιούνια χρόνια!

Ἀθήναι, 25 Δεκεμβρίου 1899.

I. Καλοῦτσος Δ.

θεοῦ ἀνακλῆ εἰς τὰς θείας του εἰκόνας ὑπερτελείως.

Ἠδύνατό τις ν' ἀναφέρῃ καὶ τὸ ὑπερτελείως ὠραῖον τῆς φυσιογνωμίας τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Βατικανοῦ, τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀντινοῦ καὶ τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους τὴν θεῖαν καὶ ιδεώδη παράστασιν τῆς αἰωνίας νεότητος τῆς ἑλληνικῆς καλλονῆς καὶ ὑγείας τὰς διαιωνιοθείας καὶ ἀπομαρμαρωθείσας ταύτας ἐξιδανικεύσεις τῆς ἀθανάτου καλλονῆς τῆς ὑγείας καὶ τῆς νεότητος τοῦ ἀνθρωπίνου τύπου.

Θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀναφέρῃ τὰς φυσιογνωμίας τοῦ Beethoven, Michel Ange, αἵτινες φέρουσι τὴν σφραγίδα τῶν μεγάλων ιδεωδῶν, τῶν μεγάλων νευρικοτήτων καὶ τῶν μεγάλων σκέψεων, τὴν ἀσχημίαν τῆς μορφῆς τοῦ Σωκράτους, ἢν ἐχρωμάτιζεν ὠραῖαν καὶ γλυκεῖαν τὸ φῶς τοῦ ἀγαθοῦ τῶν βλέμματος, καὶ ὅλας ἐν γενεῖ τὰς φυσιογνωμίας, αἵτινες ὑψοῦνται ἐν τῷ θαυμασμῷ τῆς ἀνθρωπότητος ὡς ἅγιοι καὶ γεραροὶ εἰκόνες.

Τοῦ Κάτωτος ὡσαύτως, εἰς οὗ τὸ γαῦρον πρόσωπον (Πλούταρχος) φαίνεται μαινόμενον τὸ αὐστηρὸν καὶ νευρῶδες ἦθος τῆς ψυχῆς, ἢ ῥῶμῃ τῆς διανοίας καὶ ἡ δύναμις τῆς ἀπλῆς καὶ φυσικῆς του ὑγείας.

Αἱ στεναὶ ὅμως σελίδες τομίδιου ἐπιστημονικοῦ καὶ ἰατρικοῦ καὶ οὐχὶ φιλολογικοῦ ἢ ποιητικοῦ, ὡς τὸ ὠραϊότατον καὶ χαριέστατον φιλολογικὸν καλλιτέχνημα τοῦ Lavater, δὲν ἐπιτρέπουν τὴν περαιτέρω ἐπέκτασιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, δι' ὃ καὶ σπεύδομεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν φυσιογνωμιῶν τῶν ἐπιλοίπων φρενοπαθῶν.

(Ἐκ τῆς **Φυσιογνωμίας** τοῦ κ.Σ. I. Ζωγραφίδου)

Η ΦΙΛΙΑ

Τίς βέβηλος ἠδυνήθη ποτὲ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας καὶ νὰ ἴδῃ τὰ μυστήρια τὰ συντελούμενα εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο τεμάχιον τῆς σαρκός; Μεθ' ὅλον τὸν ὕλιστικὸν αἰῶνα τὸν ὁποῖον διατρέχουμεν καθ' ὃν ἡ ἐπιστήμη ὀπλισθεῖσα διὰ τοῦ τηλεσκοπίου καὶ μικροσκοπίου ἐξηρένησε καὶ κατεμέτρησε σχεδὸν τὰ πάντα μέχρι κεραιίας, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων ἀστέρων πρὸ τῆς ἰλιγγιώδους ἀποστάσεως τῶν ὁποίων σταματᾷ καὶ αὐτὴ ἡ φαντασία, μέχρι τῶν ἀοράτων μικροβίων τὰ ὁποία σήμερον κατηγγέλησαν ἐπισήμως ὡς οἱ ὑπεύθυνοι ἔνοχοι πάντων τῶν κακῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν τούτοις ἐν, μένει ἀκάμπτως μυστηριώδης, ἡ καρδιά! Ἀνετάμη μέχρι τοῦ τελευταίου κυττάρου, ἐμετρήθησαν ἀκριβῶς ὁ ὄγκος τῆς, τὸ βάρος καὶ οἱ παλμοὶ τῆς, καὶ ὅμως τὸ μυστήριον μένει πάλιν μυστήριον, ἡ καρδιά ἀγαπᾷ! Ἄλλ' ἂν ἡ καρδιά εἶναι τοιαύτη, ἀναμφιβόλως οἱ ὀφθαλμοὶ δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀναπόσπαστον μέλος αὐτῆς.

Ἀναρίθμητοι μυθιστοριογράφοι καὶ ψυχολογοὶ ἔχυσαν ποταμούς μελάνης καὶ συνέγραψαν ὄγκους τόμους περὶ τῆς μιᾶς μόνον ὄψεως τῆς καρδίας: τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν γυναῖκα: Καὶ ὅμως δύναται τις ν' ἀρνηθῆ, ὅτι ἡ καρδιά ἔχει καὶ ἑτέραν ὄψιν, τὴν φιλίαν;

Ὁ ἔρωτος εἶναι τραγικός, βίαιος, μανιώδης ἐν τῇ παρφορᾷ του, ταχέως ἀναπτυσσόμενος καὶ ταχέως πα-

ρερχόμενος ὡς αἱ θύελλαι τῶν τροπικῶν, ἐνῶ ἡ φιλία, ἡ εἰλικρινὴς ἐννοεῖται, εἶναι ἡρεμὸς καὶ ἀπαλὴ ὡς σελήνη-φώτιστος νύξ ἐπὶ ἀμμόδους καὶ γαλινηώδους παραλίας δὲν ἀναπτύσσεται τόσον ταχέως ὅσον ὁ ἔρωτος, ἀλλ' ὅταν αἱ δύο καρδίαι γνωρισθῶσι τελείως, τότε βραδύτατα, ἢ μᾶλλον οὐδὲν παρέρχεται. Οὕτω καὶ πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν πάροδον τῆς Χρυσῆς ἡλικίας, ὅποτε ἡ ἐξέλιξις τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ τυφλὴ εἰμαρμένη ἀφ' ἑτέρου χωρίζωσι δύο φίλους καὶ τὸν μὲν καθιστᾷ εὐτυχῆ τὸν δὲ δυστυχῆ, πάλιν αἱ ἀναμνήσεις τῶν ὠραίων καὶ ἀμερίμων ἡμερῶν τῆς παιδικῆς φιλίας συνδέουσι αὐτοὺς ἀρρήκτως ὡς καὶ πρὶν, ἐκείνος δὲ ὅστις ἀρνεῖται τὴν συνδρομὴν του εἰς παλαιὸν του φίλον βεβαίως δὲ ἐμπορεῖται ὑπὸ γενναίων αἰσθημάτων. Πόσον θλιβερὰ ὅμως εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐκ τῶν φίλων μας ὅταν φεύγομεν ἐκ τινος πόλεως! Νομίζει τις ὅτι ἀφίνει καὶ ἐν θρύμμα τῆς καρδίας του εἰς τὰ μέρη ὅθεν διέρχεται. Διὰ τοῦτο κράζει περιλυπὸς ὁ De Amici. — Οὐδαμῶς λοιπὸν τῆς γῆς, οὐδαμῶς τῶ ὄντι ὑπάρχει μία μαγικὴ ράβδος διὰ τῆς ὁποίας νὰ δυνηθῶ μίαν ἡμέραν καθ' ὀρισμένην ὥραν νὰ φέρω ὅλους τοὺς καλοὺς φίλους μου πῆριξ τραπέζης ἐτοίμου πρὸς ἐστίασιν καὶ νὰ τοὺς εἶπω μεγαλοφώνως, ὅτι θὰ τοὺς ἔγω πάντοτε εἰς τὴν καρδιά μου! Ἀλλοίμονον! Ἡ ράβδος δὲν εὕρισκεται, τὰ ἔτη παρέρχονται καὶ αἱ ἐλπίδες ἀφίπτανται.

Ὁ ἔρωτος εἶναι βεβαίως πάντοτε ἔρωτος! Ἄλλὰ πῶς; Εἶναι ὀλιγώτερον εὐγενές, ὀλιγώτερον ιδεώδες καὶ ὑψηλὸν ν' ἀγαπᾷ τις τοὺς φίλους του καὶ νὰ ἴηαι ἀφωσιωμένος εἰς αὐτούς; Ὁ μέγιστος τῆς ιδεώδους ἠθικῆς διδάσκαλος, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, δικαίως ὑπερηφανεύετο λέγων περὶ ἑαυτοῦ—τίς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ; — Ἄλλως τε δὲν ἔχει τις, ἢ νὰ ἐξετάσῃ τ' ἀποτελέσματα τοῦ ἔρωτος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς φιλίας ἀφ' ἑτέρου, ἵνα πεισθῆ ταχέως ὅτι ἂν ἡ φιλία ἀντὶ τοῦ ἔρωτος ἦτο περισσώτερον διαδεδομένη ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν θὰ ἐβασίλευεν σήμερον ἡ κακία ἀντὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅταν χαρὰ μεγάλη βασιλεύει εἰς τὰ στήθη μας εἰς τίνα πρῶτον τρέχομεν νὰ τὸ εἴπωμεν; εἰς τὸν φίλον βεβαίως. Ἄλλὰ καὶ ὅταν νέφη μελανά φαίνονται ἐν τῷ κοινωνικῷ ὀρίζοντι, ὅταν ἀπογοήτευσίς καὶ πλήρης ἀπελπισία καταλάβει τὴν ψυχὴν ἡμῶν, παρὰ τίνος ζητοῦμεν συνδρομὴν; πρὸς τίνα προστρέχομεν ν' ἀκούσωμεν λόγους παρηγορίας, λόγους ἐλπιδοφόρους;

Καὶ ἐπὶ τέλους ὅταν ἡ σκληρὰ εἰμαρμένη σημάνη τὸν ἀπαίσιον κώδωνα τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου, ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ὑπάρξουν φίλοι οἱ ὁποῖοι συχνάκις θὰ μᾶς ἐνθυμοῦνται καὶ μετὰ θάνατον, καθιστᾷ ὀλιγώτερον ὀξύ τὸ τοῦ χάρου δρέπανον.

A. Κορώνης.

ΦΛΟΓΑ—ΚΥΜΑΤΑ

Φλόγα τὰ στήθη σου
Καίει, κι' ἐμένα
Μέσα μου κύματα
Σπᾶν μανιωμένα.

Κόλα τὰ χεῖρά σου
Μὲ τὰ δικά μου
Νὰ σβύσῃ ἡ φλόγα σου
Στὰ κύματά μου.

Ἄγιος Θέοτος

ΑΝΟΙΧΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

Κύριε συντάχτη,

Μὴν παραξενευθῆς ἀπὸ τὸ γράμμα μου καὶ μὴ ζητήσης νὰ μάθης ποιὸς εἶμαι. Διάβασέ το μόνο καὶ ἂν εὐρῆς λογικὰ ὅσα σοῦ γράφω, τότε τὸ δημοσιεύεις νὰ τὸ διαβάσουν καὶ ἄλλοι. Θέλω νὰ σοῦ γράψω κάτι τι κ' ἐγὼ γιὰ τὴ νεωτέρα μας φιλολογία καὶ πρὸ πάντων γιὰ τοὺς ποιητὰς μας. Ἄλλὰ δὲν χωροῦν ὅλα σ' ἕνα γράμμα, γι' αὐτὸ σήμερον θὰ περιορισθῶ εἰς ὅ,τι ἔχω ἀκούσει ἀπὸ ἕνα μεγάλο δάσκαλο γιὰ τοὺς συγχρόνους μας ποιητὰς καὶ στὸ ἄλλο μου γράμμα σοῦ γράφω γιὰ αὐτούς.

Θέλω πρῶτα νὰ μιλήσω γιὰ αὐτὸν τὸν μεγάλο δάσκαλο, γιατί τὸν ἔχω ἄχτι καὶ δὲν μπορῶ νὰ χωνέψω ὅ,τι ἄκουσα ἀπ' αὐτόν.

Πολλὲς φορές ἄκουσα τὸν κ. Μιστριώτην, γιατί αὐτὸς εἶνε, σὰν ἐτύχαινε νὰ ἔλθῃ λόγος καὶ γιὰ τοὺς συγχρόνους μας ποιητὰς, ἀπὸ τὴν ἔδραν του νὰ κατηγορῇ αὐτούς, νὰ τοὺς ὑβρίζῃ καὶ δὲν θυμοῦμαι μάλιστα νὰ σᾶς πῶ καὶ τὰ ἴδια του τὰ λόγια, ποῦ τοὺς τὰ εἶπε μιά φορά ποῦ ἔτυχε νὰ τὸν βάλουν κριτὴ σ' ἕνα ποιητικὸ διαγωνισμό. Μὰ ἐπάνω κάτω τοὺς εἶπε μ' ἄλλα λόγια. «Νὰ χαθῆτε παληόπαιδα κλαψάρικα, ποῦ γινήκατε χειρότεροι ἀπὸ ἑκατὸ χρονῶν γέροντες κ' ἐκάνατε τὴν Ἀφροδίτη τὴν ροδομάγουλη σὰν στρίγγλα καὶ ὄλο κλαῖτε σὰν μωρὰ. Δὲ βλέπετε τοὺς προγόνους σας τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς πῶς ἦταν γεμάτοι χαρὰ καὶ γέλοιο; Γιατί δὲν εἴσθε σὰν κ' ἐκείνους καὶ σεῖς παρὰ ὄλο κλαῖτε καὶ θέλετε νὰ αυτοκτονήσετε;»

Χίλιες φορές ἐρώτησα τὸν ἑαυτόν μου ἂν ἔχῃ δίκαιον γιὰ ὅλα αὐτὰ ποῦ εἶπε ὁ σοφὸς καθηγητῆς, μὰ πάντοτε εἶπα, ὄχι! Καὶ ἕνα ἄλλο ἀκόμα ὁ κ. Μιστριώτης ἔχει συνήθεια τὰ ἴδια πράγματα νὰ τὰ λέῃ, πολλὲς φορές. Ἐγὼ αὐτὰ γιὰ τοὺς σημερινούς μας ποιητὰς θὰ τᾶχω ἀκούσει εἰκοσι φορές χωρὶς ὑπερβολὴ καὶ φοβοῦμαι μῆπως ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του τὰ λέει ἀπὸ τὴν ἔδραν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ αὐτὸ εἶνε ποῦ μὲ ἠνάγκασε νὰ σοῦ γράψω τὸ περισσώτερο. Κ' ἐσκέφθηκα.

Μὰ εἶνε σωστὸ νὰ κατηγορῇ κανένας ἕνα ποιητὴ γιατί εἶνε μελαγχολικός καὶ νὰ θέλῃ σώνει καὶ καλὰ νὰ εἶνε χαρούμενος, γλεντοσῆς; Μὰ μπορεῖ σήμερον ἄνθρωπος νὰ εἶνε ὁμοῖος μὲ τὸν πανάρχαιον; Καὶ ἡ Ἀφροδίτη τί εἶνε σήμερον γιὰ μᾶς παρὰ ἕνα μάρμαρο, ἕνα ἀγαλμα; Αὐτὸ εὕρηκε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ὁ σοφὸς καθηγητῆς, τίποτε ἄλλο δὲν ἐξέτασε; Δὲν ἐξέτασε τὴν ἐποχὴ ποῦ ζοῦμε, τὰ ἦθη μας, τὴ θρησκεία μας, γιὰ νὰ δῆ τὴ διαφορά ποῦ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα;

Ὁ βίος τῶν ἀρχαίων πόσον διαφέρει ἀπὸ τὸν σημερινόν! Ἐνα ποικύμισο κοντὸ φοροῦσαν τότε οἱ ἄνδρες κ' ἕνα ποικύμισο μακρὸ αἱ γυναῖκες. Σήμερον καθένας ξέρει πόσα καὶ ποῖα ρούχα τοῦ χρειάζονται. Ἡ θρησκεία τῶν ἀρχαίων ἦτο χορὸς καὶ τραγοῦδι· σήμερον ὁ χριστιανισμὸς εἶναι τιμωρία, καὶ σὰν νὰ μᾶς λέγῃ πῶς ὁ κόσμος εἶναι κακός. Ὁ βίος μας εἶνε τόπος ἐξορίας. Καὶ πολὺ σωστὰ τὴν ὥρα αὐτὴ θυμήθηκα ἕνα στίχο ἐνός σημερινοῦ ποιητοῦ μᾶς ποῦ λέγει γιὰ τὸ Χριστό.

Στοῦ Γολγοθᾶ τὴν ἀτιμιὰ κρεμνιέται.

Κ' ὀλόκληρο ἐκεῖ ἕναν κόσμον καρφώνει!

Καὶ αὐτὴ ἡ θρησκεία εἶναι ἡ αἰτία ποῦ ἐβγήκεν ἡ κόλασι τοῦ Δάντε, ἡ θεία κωμωδία, μὲ τὰς τρομερὰς περιγραφὰς τῶν βασάνων, ὅπου ὁμιλοῦν αἱ ψυχαὶ καὶ ὄλον

τὸ ποίημα ὁμοιάζει μὲ ὄνειρον ποῦ ἀρχινᾷ μὲ τὸν Βραχνῶν καὶ τελειώνει εἰς ἔκστασιν, ὅπως λέγει ἕνας μεγάλος κριτικός. Καὶ πῶς λοιπὸν νὰ ὁμοιάζουν οἱ ποιητὰί μας μὲ τοὺς ἀρχαίους; Πῶς ἐσπούδαζον τότε καὶ πῶς σπούδαζομεν τώρα; Ἐκείνοι στὰ θεάτρα, στοὺς ἀγῶνας, στὴν Ἀκαδημίαν περιπατοῦντες, καὶ ἡμεῖς κλεισμένοι σὲ τέσσαρους τοίχους, μέσα σὲ χίλια δυὸ βιβλία, χίλια δυὸ πράγματα.

Καὶ ἄς μιλήσῃ ὁ μεγάλος Taine.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε πλέον ὅ,τι ἦτο, καὶ ὅπερ κάλλιον θὰ ἦτο νὰ εἶνε πάντοτε ζῶων ἀνωτέρου εἶδους, ἀρκούμενος νὰ ἐνεργῇ καὶ σκέπτηται ἐπὶ τῆς κουροτρόφου γῆς, καὶ ὑπὸ τὸν φωτοδότῃν ἥλιον ἄλλὰ τεράστιος ἐγκέφαλος, ψυχὴ ἄπειρος, ἢς τὰ μέλη εἰσὶ παραρτήματα, αἱ δ' αἰσθήσεις ὑπόδουλοι, φιλοπερίεργος καὶ φιλόδοξος εἰς ἄκρον, ἰγνηλατῶν ἀείποτε καὶ κατακτῶν μετὰ παλμῶν καὶ ἐξάψων λυμαιομένων τὴν ζωικὴν κατασκευὴν καὶ καταστρεφουσῶν τὸ σωματικὸν αὐτοῦ περίβλημα, περιαγόμενος πανταχοῦ μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τοῦ πραγματικοῦ κόσμου καὶ εἰς τὰ βῆθη τοῦ φανταστικοῦ κόσμου, ὅτε μὲν μεθυσκόμενος, ὅτε δὲ καταβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀπίρων κτήσεων καὶ δημιουργημάτων αὐτοῦ, λυσσῶδως ἐπιδιώκων τὸ ἀδύνατον, ἢ ἐκτρεπόμενος τῆς ὁδοῦ, ὀρμῶν εἰς ὄνειροπολήσεις ὀδυνηρὰς, βαθείας, ὑψηλὰς, ὡς ὁ Beethoven, Heine καὶ ὁ Faust τοῦ Goethe, ἢ ἐπιτιμώμενος ἐν τῷ κοινωνικῷ αὐτοῦ κύκλῳ εἰς ὄλως εἰδικὰς μελέτας, καὶ οἰοεὶ μονομανίαν πάσχων, ὡς τὰ πρόσωπα τοῦ Βαλζάκ. Εἰς τοιοῦτο πνεῦμα αἱ πλαστικαὶ τέχναι δὲν ἀρκοῦσι τὸ οὐσιώδες μιᾶς μορφῆς δὲν εἶναι τὰ μέλη, ὁ κορμὸς, ἄπασα ἡ ζωσα τοῦ σώματος συνάρθρωσις, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐκφραστικὴ κεφαλή, ἡ ζωηρὰ φυσιογνωμία, ἡ ἐξωτερικῶς ἐκδηλουμένη ψυχὴ, τὸ πάθος, ἢ ὁ ἀσώματος λογισμὸς, ὁ ὄλως πάλλων καὶ καταφανῆς ἀγαπᾷ δὲ τὴν ὠραῖαν γλυπτικὴν μορφήν ἐξ ἀνατροφῆς μόνον μετὰ μακρὰν προπαιδείαν, ὡς ἐραστὴς τοῦ καλοῦ. Πολλαπλοῦς καὶ κοσμοπολίτης ὢν, διαφέρεται πρὸς πᾶν εἶδος τῆς τέχνης, πρὸς πᾶσαν στιγμὴν τοῦ παρελθόντος, πρὸς πᾶσαν κοινωνικὴν τάξιν, πρὸς πᾶσαν κατάστασιν τοῦ βίου, ἠδύνεται ἐπὶ τῇ ἀναστάσει ξένων καὶ ἀρχαίων χαρακτῆρων λόγου, φιλεῖ τὰς σκηναὶς ἠθῶν ἀγροίκων χυδαίων ἢ βαρβάρων, τὰς ἐξωτικὰς καὶ ἀφιπταμένας τοποθεσίας, πᾶν ὅ,τι εἶνε τροφὴ διὰ τὴν περιέργειαν, μνημεῖον διὰ τὴν ἱστορίαν, ἀντικείμενον συγχινήσεως καὶ διδασκαλίας. Κεκορησμένος καὶ πλάνης ἐπιδιώκει ἐν τῇ τέχνῃ ζωηρὰς καὶ ἀπροσδοκῆτους συγχινήσεις, ἐντυπώσεις καινὰς χρωμάτων φυσιογνωμιῶν καὶ τοποθεσιῶν, ἐκφράσεις παντὶ τρόπῳ θορυβούσας, ἐξερρηθίζουσας ἢ τερπούσας αὐτόν. συνελόντι δ' εἶπειν ἰδιόρρυθμον ὕφος, οὔτινος κατ' ἀρέσκειαν ποιεῖται χρῆσιν μέχρις ὑπερβολῆς.

Κ' ἐπειτα λέμε νὰ πᾶμε ἐμπρός! Μὰ γιὰ νὰ πᾶμε ἐμπρός θέλουμε καλοὺς δασκάλους πρῶτα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν ὁ κ. Μιστριώτης ἐγένετο γιὰ μιά στιγμὴ ποιητῆς κ' ἐπρόκειτο νὰ γράψῃ πρὸς μίαν ὠραῖαν στίχους, θὰ ἐκλαίεν ἂν οὐχὶ ἀπὸ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ μόνον ἂν ἐφαντάζετο τὴν μορφήν του. Καὶ θέλει τοὺς νέους μας ποιητὰς σὰν τοὺς ἀρχαίους! Μὴ λησμονεῖ πῶς μᾶς ἔλεγεν ἀπὸ τῆς ἰδίας του ἔδρας ὅτι: στὴ Γερμανίᾳ ὅταν ἐσπούδαξῃ, διδάσκημος Γερμανὸς καθηγητῆς ὠμίλησε κάποτε περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καλλονῆς καὶ ὅτι ὄλοι οἱ φοιτητὰί ἐστράφησαν πρὸς τοὺς καθημένους εἰς τὰς τάξεις των Ἑλλήνας φοιτητὰς (μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ κ. Μιστριώτης) καὶ οἱ πατριῶται μας ἀπὸ ἐντροπῆ ἐκάλυψαν τὸ πρόσωπόν των.—Ἐγὼ ἕνα φίλον μὲ τὸν

όποιον συχνά όμιλοῦμεν γιά ὄσα ἄτοπα καμμιὰ φορὰ βλέπομεν καί συχνά τόν παρακινῶ νά γράψῃ καί νά χτυπήσῃ ὅλες τῆς ἀναποδιές, κ' ἐκεῖνος μοῦ ἀπαντᾷ σοβαρῶς ὅτι δέν ἔχει ὄλα τὰ βιβλία ποῦ τοῦ χρειάζονται. Μάλιστα δέν εὐρίσκει ἀκόμα ἀρκετὰ ὄσα ἔχουν αἱ δημόσιαί μας βιβλιοθήκαι. Κ' ἐγὼ ξεκαρδιζόμην ἀπό τὰ γέλοια ὄταν τόν ἀκούω, γιατί δέν πρόκειται νά κάμῃ κανεῖς τόν μεγάλο τεχνοκρίτη, ἀλλά μοῦ φαίνεται μέ δίγως νάνοιξῃ διόλου βιβλίον μπόρεῖ νά δῆ κανεῖς κάτι πράγματα ποῦ δέν εἶναι στὸν τόπον τους.

Μὴ νομίσης πῶς ἔχω τίποτε ἐναντίον τοῦ κ. Μιστριώτη. Κάθε ἄλλο. Σ' ἄλλὰ πράγματα μπόρεῖ νά εἶναι σοφός, μὰ δῶ τίποτε! Κι' ἂν ἀκόμα δέν ἐπέσθησῃ ὅτι ἔχει ἄδικο, μέ τ' ἄλλο μου γράμμα πιστεύω νά τὸ κаторθῶσω νά πειστής. Μάλιστα γιά νά δῆς ὅτι τόν κ. Μιστριώτη τὸν εἶδομαι στήν ἄλλη του ἐργασία, σοῦ λέγω ὅτι γιά τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἔχει ιδέες πολὺ σωστές. Εἶναι καί αὐτὸς ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς τοῦλάχιστον διὰ τὴν ποίησιν. Καί τὸν ἀκούσα νά φέρῃ διάφορα παραδείγματα καί νά λέγῃ τὴν καθαρεύουσαν, γλώσσαν τῶν βιβλίων καί τὴν δημοτικὴν, γλώσσαν τῆς καρδιάς. Ἄλλο καρδιοτύπι: κί' ἄλλο παλμός. Τὸ ἕνα χτυπάει ἀπ' εὐθείας τὴν καρδιά, εἶνε τὸ αἶσθημα, τὸ ἄλλο πηγαίνει στὸ νοῦ σὰν νά περνᾷ πρῶτα ἀπὸ τὴ σκέψι.

Στὸ ἄλλο μου γράμμα σοῦ τὰ ἀποτελεῖώνω, γιατί φοβοῦμαι τώρα μὴ σὲ κουράσω.

Ὁ φίλος σου
X. Βοζ....

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ἦσουν μικρὴ κί' ἀγνώριστη
Καί σ' ἔκανα μεγάλη...
Γεννήτης 'ς τὰ τρισκότιδα
Στὸν Ἥλιο σ' ἔχω βγάλε!

Τεχνίτης εἶμαι ἀδάμαστος
Κί' ἐργάζομαι νά λυώσω
Στὴν φλόγα μου τὴν ἀπειρη
Ὅ, τι φθαρτὸ ἔχεις, τόσο,

Ποῦ τ' ἀγαλμά Σου ὀλόφωτο
Στοῦ Ἰδανικοῦ τῆ σφαῖρα
Ἄπο ἕνα φῶς ἀγνόητος
Ν' ἀστράψῃ μὲν ἡμέρα!...

Ναῦπλιον Θρασίβουλος Ζοῖόπουλος

ΛΕΥΚΑΝΘΕΜΑ

ΕΛΠΙΣ ΣΒΕΣΘΕΙΣΑ

Οἱ τελευταῖοι γλυκεῖς τόνοι τῆς μουσικῆς, ἐξέπνεον ἀπαλὰ-ἀπαλὰ εἰς τὴν μυρωμένην ἀτμόσφαιραν τῆς αἰθούσης.

Ἠμίφως μελαγχολικὸν τώρα. Ὁρθηκευτικὴ ἡρμεία πέριξ.

Εἶχον μένει μόνον.

Ἐκείνη ὀρθία ἐθώπευεν ἀκόμη τὰ πλῆκηρα τοῦ κλειδοκυμβάλου, μέ τὸ αἰώνιον καί γλυκὺ μεῖδιμα εἰς τὰ χεῖλη, μέ τὴν ἐρασμίαν καί χαριτωμένην ἐκείνην κλίσιν τῆς κεφαλῆς.

Μαγική τις αἶγλη εὐδαιμονίας ἐφώτιζε τὴν μορφήν της.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἡρμῆς καί θεραπευτικοί, ὡς μεῖδιμα μικροῦ παιδίου, ἐσπινθηροβόλουν, ὡς ἀστέρεις τηλαυγείς, ἐν τῷ σιωπηλῷ σκίῳφωτι τῆς αἰθούσης.

Ἐκεῖνος βυθισμένος εἰς μαγικὸν κόσμον ἀναμνήσεων, ὃν ἐξύπνησαν οἱ γλυκεῖς τόνοι τοῦ κλειδοκυμβάλου, εἶχε βυθίσει τὰ βλέμματά του εἰς τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τῆς αἰθούσης, εἰς τὴν διέβλεπεν ὡς ἀπὸ κινηματογράφου ἀναπαραγομένης ὄλας τὰς σκηνὰς καί ἐπιπέδια τοῦ μαγικοῦ ἐκείνου παρελθόντος.

Ἐμπροσθέν του εἶχε τιναχθῆ ἡ γλυκυτέρα ὄπτασία τῆς ζωῆς του.

ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας εἶχε καί ἄλλοτε ἀγαπήσει, ἡ αὐτὴ ἀπαλὴ σιωπὴ περιέβαλλεν ἐκείνην, ἣν εἶχεν ἀγαπήσῃ μέ ὄλην τὴν θέρμην τῆς νεότητος. Ἄλλ' ἐπέπρωτο νά κλαύσῃ νεκρὰν τὴν κόρην τῶν παλμῶν του. Καί ἐκτοτε ἡ ψυχὴ του ἔμεινε ξένη πρὸς πᾶν αἶσθημα.

Ἦδη ἡ ψυχὴ του κατενύγη. Αἱ φωτεινὰ νεφέλαι τοῦ παρελθόντος ἤρχισαν νά τὸν θωπεύουν. Καί ἔξαφνα εὐρέθη πρὸ τῶν γονάτων τῆς κόρης παρὰ τὸ κλειδοκύμβalon.

Ἦνοιξε τὰ χεῖλη του καί ὠμίλησε μετὰ πυρετοῦ, μετὰ πάθους. Εἶπε πολλά.

Ἐκείνη δὲν ἐφάνη ἀποκρούουσα τὸν ἔρωτά του. Ἄπ' ἐναντίας ἐφαίνετο κολακευμένη. Ἦρκειτο ὁμως νά μειδιᾷ.

Ἐκεῖνος ὀλονὲν θαρρυνόμενος ἐξηκολοῦθε περιγράφων, χρωματίζων τὸ αἶσθημά του μέ ὄλην τὴν δύναμιν, καί ὄλην τὴν εὐγλωττίαν πονεμένης καί ὀρφανῆς καρδιάς καί ἡ φωνὴ του εἶχε περάσει ὄλους τοὺς τόνους τῆς περιπαθείας, τῆς γλυκύτητος, τοῦ ἔρωτος.

Ἐν τούτοις ἐκείνη ἐσιώπα. Κί' ἐξηκολοῦθε νά μειδιᾷ.

Ὡ τί δὲν θὰ ἐδίδε νά δυνηθῆ νά ψυχολογήσῃ, νά ἀναλύσῃ τὸ μεῖδιμα ἐκεῖνο... Ἦτο μεῖδιμα εἰρωνείας ἢ οἴκτου; Ἦτο μεῖδιμα χαρᾶς ἢ ἀγάπης;

Καί ὁ νέος ἀνέμενε μέ παλμούς κατηγορουμένου ἀναμνηστικῶς ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὴν ἀδελφὸν ἐτυμνηγορίαν, μέ τὴν ἀγωνίαν ἐκπνεόντος.

Ἐφοβεῖτο, ἔτρεμε μὴ σβύσῃ τὸνεῖρόν του μέ ἔν ψυχρὸν τῆς ὄχης.

— Ὡ σεῖς οἱ ἄνδρες, ἀπήντησε τέλος ἡ Λόπη, ἔτσι λέγετε. Καί κατόπιν λησμονεῖτε τὰ πάντα... Τίς μοῦ ὑπόσχεται περὶ τοῦ μελλοντος;

Ἡ ἀπάντησις ἦτο κεραυνός. Ἡ λάμψις του ἐφώτισε καί κατέδειξε τὴν ἀβυσσον τῆς σκοτεινῆς καί σφιγγώδους ψυχῆς της καί ὡς ἀναμετρήσας τὸ ἐνώπιόν του χαῖνον βάραθρον.

— Κυρία, ἀνεφώνησε πικρῶς μειδιῶν, μέ συγχωρεῖτε. Παρεγνώρισα καί ἐταπεινώθην πολὺ ἐνώπιόν σας. Ἐν τούτοις σᾶς εὐχαριστῶ. Μοῦ δίδετε ἔν σωτήριον μάθημα. Σᾶς βεβαίῳ ὅτι πολὺ θὰ μέ ὠφελήσῃ.

Καί ἔσπευσε ν' ἀποσυρθῆ ἐντρομος, ἰλιγγιῶν, παραπαίων.

Ἡ Λόπη ἠθέλησε νά τὸν κρατήσῃ, τῷ ἐξήτησε συγγνώμην. Πλὴν μάτην!...

Ἐκεῖνος, κωφὸς πλέον εἰς παρακλήσεις καί δάκρυα, ἔφευγε μέ σταθερὸν βῆμα καταρῶμενος τὴν αἰώνιαν γυναῖκα, ἐνῶ ἡ αἰθουσα ἀντήγει εἰσέτι ὑπὸ τὰς θερμὰς καί ἰκετευτικὰς ἐπικλησεις.

— Γεώργιε!... Γεώργιε!...

Νεμέξ

Νίκος Σ. Γκινοπούλος

Η ΤΥΡΟΚΟΜΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

Εἰσαγωγή

Τὸν εἰς πάντας γνωστὸν τυρὸν τῆς Κρήτης, κατασκευάζουσι συνήθως ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ὄρεων τῆς νήσου ὡς λ. χ. τῆς Ἰδης, Κένδρου, Ὀμαλοῦ, Λευκῶν ὄρεων κτλ. Τὰ τυροκομεῖα ἰδρύνονται ἐντὸς σπηλαίων. Ἐὰν ὁμως δέν ὑπάρχωσι τοιαῦτα κτίζουσι τυροκομεῖα ἐκ λίθων, τὰ ὅποια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαίρουσιν εἰς δύο δωμάτια, καί τὸ μὲν ἐν χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ, τὸ δὲ ἕτερον διὰ τὴν διατήρησιν αὐτοῦ, ὀνομάζονται κοινῶς *μιτάτα*.

Τὸ μιτάτον ἀπαρτίζεται ἐκ συνεταιρισμοῦ 3-4 ποιμένων καί ὑφίσταται μόνον κατὰ τὸ διάστημα τῆς κατασκευῆς τοῦ τυροῦ. Ἐκ τῶν συνταίρων εἰς ἀναλαμβάνει τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ καί λέγεται *τυροκόμος*, ἕτερος ὀδηγεῖ τὰ στείρα πρόβατα, καί λέγεται *στειρονόμος*, τρίτος τὰ ἐγγάλα δηλ. τὰ ἀλμεγόμενα καί λέγεται *ἐγγαλοκόμος*. Ἐὰν ὑπάρχῃ καί τέταρτος τις *μανδρατζῆς* φροντίζει περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ τυροκομεῖου.

Οἱ τυροκόμοι συνήθως εἶναι ποιμένες προβάτων ἢ αἰγῶν, οἵτινες πρὸς τοῖς ἄλλοις πρέπει νά εἶναι καί σωμαδεῖς. Κατὰ τὸν συνεταιρισμὸν, ὁ τυροκόμος ἐργάζεται μόνον ἐν ἔτος, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως εἶναι πολὺ κακόν, διότι μόλις κατορθώσῃ νά μάθῃ τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ, τὸν διαδέχεται συνήθως ἕτερος σύντροφος.

Μετὰ τὴν διάλυσιν (ζύλωμα τοῦ μιτάτου) διανέμεται ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προβάτων ἐκάστου συνταίρου ὁ κατασκευασθεὶς τυρὸς, λαμβάνοντος τοῦ τυροκόμου κάτι τι περισσώτερον ἐκ τῶν ἄλλων. Σπανίως ἰδρύνει εἰς τυροκομεῖον ἐκτὸς τῶν μονῶν (μοναστήρια), ὧν τὰ πρόβατα δέν κλέπτονται ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ἰδιώτας.

Οἱ καλλίτεροι τυροὶ τῆς Κρήτης εἶναι τοῦ Ὀμαλοῦ, τῶν Σφακιῶν καί τῶν Ἀνωγειῶν, ὅστις κατασκευάζεται ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰδης καί φυλάσσεται ἐκεῖ εἰς σπήλαια μέχρι τῆς ἐντελοῦς ὀριμάνσεως αὐτοῦ. Τοῦ Ὀμαλοῦ ὁ τυρὸς ὀμοιάζει πολὺ τῆς Βίτσερης (Γραβιέρας) εἶναι μαλακὸς καί ζυγίζει 8-12 ὀκάδας ἕκαστος. Τούναντιον τῶν ἄλλων μερῶν μόλις ζυγίζει 5-6 ὀκάδας. Ὁ κρητικὸς τυρὸς ἔχει γεῦσιν ὀμοίαν τοῦ τῆς Βίτσερης, διαφέρει ὁμως ἐκείνου κατὰ τὴν διατήρησιν καί τὴν κατασκευὴν, ἣν ἀμέσως περιγράφομεν.

Κατασκευὴ κρητικοῦ τυροῦ

Ἄφ' οὗ συναχθῆ τὸ πρόβειον καί αἶγιον γάλα μίξ ἀμείξεως ἢ καί δύο, ἐὰν τὸ γάλα δέν ἀρκῆ ὅπερ εἶνε συνήθως, χύνεται εἰς χάλκινον λέβητα 150-200 ὀκάδων χωρητικότητος. Εἰς τὸ γάλα εἰς λέβητος προσδένεται ὕψοςμα βυμβασκρόν, ἵνα στραγγιζήται τὸ γάλα πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν τυχῶν ἀκαθαρσιῶν. Κατόπιν θερμίνεται τὸ γάλα, ἐὰν εἶναι ψυχρὸν εἰς θερμοκρασίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ δύναται τις νά κρατήσῃ τὸν δάκτυλόν του ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ καί τίθεται ἡ πυτία (ἀχαστέρα). Τὴν πυτίαν παρασκευάζουσιν ὡς ἐξῆς: Λαμβάνουσι τὸν τρίτον στόμχον caullette) τῶν μικρῶν ἀρνίων, ὅστις περιέχει γάλα τυροποιηθὲν τὸν ὅποιον πληροῦσι νωποῦ γάλακτος καί ἀνακτώσιν εἰς τὴν καπνοδόχην, ἕως ὅτου ξηρανθῆ, ὅτε διαίρειται εἰς μικρὰ τεμάχια, τὰ ὅποια διαλύουσιν ἐντὸς ὄξους ἢ γάλακτος. Μετὰ τὴν ἀνάμιξιν

τῆς πυτίας ἀνακινεῖται τὸ γάλα ἐπὶ ὀλίγον χρόνον καί καλύπτεται ὁ λέβητος διὰ μαλλίνου ὑφάσματος. Μετὰ παρέλευσιν μιᾶς περιπού ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὥρας καί οὐχὶ περισσώτερον, (τοῦτο ἐγκτεῖται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑγροῦ καί τὸ ποσὸν τῆς πυτίας). Ἡ ἐργασία αὕτη ἐκτελεῖται διὰ τινος ἐργαλείου ταράκτιν καλουμένου καί διαρκεῖ περὶ τὰ 20 περίπου λεπτά τῆς ὥρας. Μετὰ ταῦτα ὁ τυρὸς μένει ἡρμῆς ἐπὶ ὀλίγα λεπτά, ὅτε ἀφαιρεῖται τὸ ἡμισυ σχεδὸν τοῦ τυρογάλακτος τὸ ὅποιον ῥίπτεται εἰς ἄλλον λέβητα ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρόκειται νά γείνη ἡ μιζύθρα (Ἀθότυρος). Διὰ τῶν χειρῶν περιμαζεύεται ἡ ἐπὶ τοῦ πυθμένος καθίσασα μάζα τοῦ τυροῦ, ἣτις κόπτεται διὰ ξυλίνης μαχαίρας εἰς πολλὰ τεμάχια ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνει ὁ τυροκόμος ἀνά ἔν καί ῥίπτει εἰς τὸν τύπον (τουπί) τρίβων αὐτὸ καλῶς διὰ τῶν χειρῶν καί πιέζων ἰσχυρῶς. Τοῦτο πράττει μέχρις ὅτου πληρωθῆ ὁ τύπος. Οἱ τύποι κατασκευάζονται ἀπὸ μικρὰς βέργας λιγαριᾶς ἢ ἀργολίδας κ. τ. λ. Τὸ μέγεθος τῶν τύπων ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ὄγκου ὅπερ θὰ ἔχῃ ὁ κατασκευασθησόμενος τυρὸς. Πληρωθέντος τοῦ τύπου ἐκ τυροῦ τίθεται πολλάκις ἐπὶ τῆς ὄψης ἐπιφανείας αὐτοῦ τεμάχιον πανίου ἢ προθείας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κᾶθηται ὁ τυροκόμος. Ὡς ἐκ τούτου ὁ τυροκόμος πρέπει πάντοτε νά εἶναι σωματώδης, ὅπως ἡ πίεσις γείνηται τελεία (1) Ὅταν συγχρόνως κατασκευάζῃ πλέον τοῦ ἑνὸς τυροῦ εἰς τὸν ἕτερον θέτει βάρος ἢ κᾶθηται ὁ βοηθὸς του (μαντρατζῆς) ἢ ἄλλος τις, ὁ ὁποῖος ὁμως πρέπει καί αὐτὸς νά εἶναι σωματώδης.

Ἡ πίεσις διαρκεῖ 5-6 ὥρας. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πίεσεως ὁ τυρὸς στρέφεται διὰ νά λάβῃ καλὸν σχῆμα τοῦ τύπου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μένει 12-16 ὥρας. Ὅταν ὁ τυρὸς ἐξαχθῆ ἐκ τοῦ τύπου τοποθετεῖται ἐπὶ πλακὸς καί ἀλατίζεται ἐφ' ὄλης τῆς ἐπιφανείας δι' ἄλατος λειοτριμμένου. Τὸ ἀλάτισμα διαρκεῖ τόσας ἡμέρας, ὅσας ὀκάδας εἶναι ἕκαστος τυρὸς. Ἡ ποσότης τοῦ ἄλατος ποικίλει, τὸ δὲ ἀλάτισμα συνήθως διαρκεῖ 6-10 ἡμέρας. Μετὰ ὁ τυρὸς τίθεται ἐπὶ πλακὸς ὀρθίος καί μένει ἐκεῖ ἐπὶ 3-4 ἡμέρας καί κατόπιν τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς γῆς εἰς θάμνους (ἀστιβίδας) καί στρέφεται ἄπαξ ἢ δις τῆς ἐβδομάδος μέχρις ὅτου ἡ ζύμωσις (ὀριμάνσις) γείνηται τελεία. Μετὰ παρέλευσιν 2-3 μηνῶν ὁ τυρὸς πωλεῖται ἀντὶ 6-8 γρόσια ἀναλόγως τῆς ζητήσεως.

Ἀπὸ 100 ὀκάδας γάλακτος παράγεται 8-9 ὀκάδας τυρὸς ξηρὸς καί 4-5 μιζύθρα. Ἐνῶ νωπὸς ἀναλογεῖ 30 ὀκάδας καί 10-15 μιζύθρα, ἔννοεῖται εἰς 100 ὀκάδας γάλακτος. Ἡ ποσότης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους καί τὸ μέρος ὅπου τρέφονται τὰ ποίμνια.

Κατασκευὴ Μιζύθρας (Ἀθότυρου)

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ μόνον ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ τυροῦ τυρογάalon, ἐναποθηκεύεται εἰς ἄλλον λέβητα. Ἐὰν τὸν λέβητα τοῦτον θέσωμεν ἐπὶ τοῦ πυρὸς καί θερμάνωμεν τὸ τυρογάalon μέχρι τῆς θερμοκρασίας 40° K καί ρίψωμεν τὸ πρόγαalon (ἀνάχημα) σχηματίζεται ἡ μιζύθρα. Ἡ ποσότης τοῦ προσγαλακτος δέν ὑπερβαίνει συνήθως τὰς 10 οἰ. Ἐνῶ ὁ τυροκόμος κᾶθηται ἐπὶ τοῦ τυροῦ ὅπως πίεση αὐτὸν ταράττει συγχρόνως τὸ τυρο-

(1) Σ.Α.Ι. Ἡ εἰσαγωγή καταλλήλων πιεστηρίων μεγάλως θὰ συνετέλει εἰς τὴν πρόσodon τῆς τυροκομίας τῆς Κρήτης, εἰς τὴν ὁποῖαν φαίνεται, εἶναι ἀγνωστα τὰ μηχανήματα ταῦτα.

γαλον με ξύλινον εργαλείον (Αιδόνι), του οποίου η έτέρα άκρα είναι πλατυτέρα. Τήν εργασίαν ταύτην έξακολουθεί μέχρις ότου θερμανθῆ τὸ υγρὸν εἰς 750 K, ὅτε σχηματίζεται ἡ μιζύθρα. Διὰ τήν εργασίαν ταύτην ἀρκεῖ μία περίπου ὥρα. Κατόπιν ἀποσύρεται τὸ πῦρ καὶ μένει οὕτω ἐπὶ 10-20 λεπτά διὰ νὰ ψηθῆ ἡ μιζύθρα. Μετὰ ταῦτα ἐξάγεται δι' ἐνὸς εργαλείου τὸ ὅποιον ἔχει ὅπως ὅπως διέρχεται ὁ ὀρός (σχουμάς) καὶ στραγγίζεται ἡ μιζύθρα. Ἐπειτα ρίπτεται εἰς τύπους (τουπία) καὶ πιέζεται ὀλίγον διὰ τῶν χειρῶν ἔνθα μένει ἐπὶ 18-20 ὥρας. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἡ μιζύθρα στρέφεται ἐντὸς τοῦ τύπου ὅπως λάβῃ τὸ σχῆμα αὐτοῦ. Ὅταν ἐξαχθῆ ἀλατίζεται ὀλίγον καὶ τίθεται εἰς τὴν ἀποθήκην, ἐν τῇ ὁποίᾳ γυρίζεται τακτικῶς, ἕως ὅτου καταναλωθῆ. Ἡ ἀξία αὐτῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς ἀνέρχεται εἰς 5-7 γρόσια κατ' ὄκυν.

Νικόλαος Μ. Παπαδάκης
Γεωπόνος ἐν Κρήτῃ

ΓΝΩΜΑΙ ΘΕΟΓΝΙΔΟΣ

Ὅταν ἐγὼ ἔχω εἶνε πολλοὶ οἱ φίλοι μου, ἐὰν δὲ με εὖρη καμμία συμφορὰ τότε ὀλίγοι εἶνε οἱ πιστοί.

— Αἱ φροντίδες τῶν ἀνθρώπων ἔτυχε νὰ ἔχουν περὰ, λαμβάνουσαι μέρος εἰς τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ.

— Καμμίαν ἄλλην φροντίδα δὲν θέλω νὰ ἔχω πλὴν τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τοῦτο πάντοτε ἔχων νὰ τέρπομαι με τὴν φόρμιγγα, τὸν χορὸν καὶ τὰ ἄσματα.

— Μὴ βλάπτε διὰ κοινῶν πράξεων κανένα ξένον, μήτε καὶ συνδημότην σου, ἀλλὰ πάντοτε δίκαιος ὦν νὰ εὐχαριστῆς τὴν συνείδησίν σου ἀπὸ δὲ τὰς κακολογίας τῶν πολιτῶν νὰ μὴ φοβῆσαι, διότι ἄλλος θὰ εἰπῆ κακόν, ἄλλος ὅμως καλλίτερον.

— Τοὺς εὐγενεῖς ἄλλος μὲν τοὺς κατηγορεῖ, ἄλλος δὲ τοὺς ἐπαινεῖ· περὶ τῶν κοινῶν ὅμως ἀνθρώπων οὐδὲ λόγος κἂν γίνεται.

— Κανεὶς δὲν ὑπάρχει ἀκατηγόρητος εἰς αὐτὸν τὸν

κόσμον, ὁ καλλίτερος ὅμως εἶνε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε πολυπράγμων.

— Δὲν ἐγεννήθη ἀκόμη, οὔτε θὰ γεννηθῆ ἕως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ καταβῆ εἰς τὸν Ἄδην καὶ ὁ ὁποῖος νὰ ἦτο ἀρεστός εἰς ὄλους, οὔτε καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος βασιλεύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς θεοὺς, ὁ Ζεὺς ὁ Κρονίδης, οὔτε καὶ αὐτὸς ἀρέσει εἰς ὄλους.

— Ὁ ἀνὴρ, Κύρνε, ὁ στελλόμενος παρὰ τῆς πολιτείας, ὅπως ἐρωτήσῃ τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ περὶ τίνος σοβαροῦ ζητήματος, πρέπει ἀκριβῶς μετὰ τὸν διαβήτην, ἢ μετὰ τὸ ζύγι, καὶ μετὰ τὸν κανόνα νὰ φυλάττῃ, ὅτι δῆποτε ἤθελε μαντεύσῃ ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἐκ τῶν ἀδύτων. Οὔτε ἐὰν προσθέσῃ τι θὰ εὖρης καμμίαν θεραπείαν ἀπὸ τοὺς θεοῦ· οὔτε καὶ ἐὰν ἀφαιρέσῃ θὰ ἀποφύγῃς τὴν τιμωρίαν αὐτῶν.

Ὑπὸ τὰ πιεστήρια

Ο ΔΙΑΤΤΩΝ ΑΣΤΗΡ

Ἡμερολόγιον 1900

τοῦ ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐτοιμασθῆτε ν' ἀπολαύσῃτε ἔργον φιλοτίμου προθέσεως καὶ ὄχι κερδοσκοπικόν. Ἀληθῆς κατάπληξις ὑπὸ ἔποψιν καλλιτεχνίας καὶ πρωτοτυπίας.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ «Ἀττικὴ Ἴρις» φέρει εἰς γνώσιν τοῦ σεβαστοῦ κοινοῦ ἔντε τῶ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ ὅτι μόνος αὐτῆς ἀντιπρόσωπος διατελεῖ ὁ Κος Χρῆστος Κονταξάκης ὁ καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ περιοδικοῦ. Συνεπῶς καθιστῶμεν προσεκτικούς τοὺς παλαιούς ἡμῶν συνδρομητάς, καὶ τοὺς τυχόν ἐγγραφομένους νέους ὅπως μὴ δίδωσιν πίστιν εἰς ὄντινα ὀθελε παρουσιασθῆ ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτῆς.

Παρακαλοῦνται δὲ συνάμα οἱ συνδρομηταὶ ἡμῶν οἱ καθυστεροῦντες τὴν συνδρομὴν ὅπως μᾶς ἀποστείλωσιν αὐτὴν διότι ἄλλως θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ διακόψωμεν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴν τῆς «Ἀττικῆς Ἴριδος».

Χ. Κονταξάκης

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΙΡΙΔΟΣ

Ἡ Ἀττικὴ Ἴρις θὰ ἐκδίδεται τοῦ λοιποῦ δις τοῦ μηνός, ὡς καὶ πρότερον, ἀλλ' οὐχὶ ὀκτασέλιδος, ἀλλὰ δωδεκασέλιδος ἐπὶ ἀρίστου χάρτου μὴ συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐξωφύλλου αὐτῆς τοῦ χρησιμεύοντος δι' ἀγγελίας καὶ ρεκλάμας τῶν κ. κ. συνδρομητῶν.

Ἡ ἐξασφάλισις τῆς συνεργασίας τῶν πλείστων παρ' ἡμῖν λογίων ἐγγυᾶται περὶ τῆς καταχωριζομένης ἐν τῇ Ἀττικῇ Ἴριδι ὕλης. Πρὸς τούτοις μία ὀλόκληρος στήλη θὰ καθιερωθῆ διὰ τὰς Ἑλληνίδας λογίας καὶ ποιητρίδας.

Ἡ ἐτησίαν συνδρομὴ τῆς Ἀττικῆς Ἴριδος θέλει μένει ἡ αὐτὴ ἐξαιρετικῶς διὰ τοὺς παλαιούς συνδρομητάς μας, οἱ ὅποιοι ἐπὶ δύο ἢ ὅτῃ ἔτη συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ ἔργου. Διὰ δὲ τοὺς ἐγγραφομένους ἀπὸ τοῦδε ὠρίσθη 10 φράγκα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, 7 ρούβλια ἐν Ρωσσίᾳ καὶ 10 δραχ. ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Ἐκαστος συνδρομητῆς τῆς Ἀττικῆς Ἴριδος πρὸς τούτοις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θέλει λαμβάνει ὡς δῶρα διάφορα βιβλία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων δικαιωμάτων τὰ ὅποια ἔχει τῆς δημοσιεύσεως δηλαδὴ πάσης εἰδοποιήσεως ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν καὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἐπισκεπτηρίων αὐτοῦ.

Ἡ Διεύθυνσις